

תורה אור • פרשת תולדות • מאמר 3

ביאור על הנייל

ביאור האמור לעיל

יש שתי בחינות של דעת: דעת תחתון, הקושר את ההבנה אל המדות ומברר אותן, ודעת עליון, הממשיך את המדות הבלתי־מחולקות שבכתר — אהבה רבה — למטה; ואף למעלה מזה, הוא ממשיך את ה"הו"ן של התורה משלוש הספירות הראשונות שבכתר. הון התורה הזה, שיתגלה בשלמותו לעתיד לבוא, הוא שמרווה אפילו את האהבה שלמעלה מן השכל.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/torah-ohr/toldos/3/

הנקודה

יש שתי בחינות של דעת: דעת תחתון, הקושר את ההבנה אל המדות ומכרר אותן, ודעת עליון, הממשיך את המדות הבלתי־מחולקות שבכתר — אהבה רבה — למטה; ואף למעלה מזה, הוא ממשיך את ה"הון" של התורה משלוש הספירות הראשונות שבכתר. הון התורה הזה, שיתגלה בשלמותו לעתיד לבוא, הוא שמרווה אפילו את האהבה שלמעלה מן השכל.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את חלקו השני של הפסוק "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה... אם יתן איש את כל הון ביתו". "אם" פירושו "כאשר": לעתיד לבוא בוודאי יתן האדם את ההון הזה, שעליו נאמר במשלי שהוא האוצר שהדעת מביאה אל החדרים. כדי להגדיר את הדעת, אדמו"ר הזקן מיישב בין שני דגמים קבליים של הספירות: השתלשלות אנכית ושלושה קווים מקבילים, ומבאר שהם מתארים שתי בחינות של רגש. דעת תחתון מחברת את השכל אל המדות הנולדות מן ההבנה — אהבת עולם — ומבררת אותן, משום שברגשות כאלה עלול להסתתר שמץ של נפש הבהמית; סיפורו של רבי חנינא בן תרדיון, שחשש שמסירותו נבעה בחלקה ממזגו הטבעי, ממחיש זאת. דעת עליון, שבקו האמצעי מתחת לכתר, ממשיכה רגשות שלמעלה מן השכל: אהבה רבה, האהבה הבלתי־מחולקת המצויה בכל נשמה, המסומלת ברכקה, הרתוקה. מים רבים של הבנה אינם יכולים לכבות אותה, אך התורה, ששורשה בשלוש הספירות הראשונות של כתר, יכולה. הדבר מסביר גם את מאה הברכות בכל יום ואת תחיית המתים, שבה הגוף יחיה מן האור הסובב.

מבנה

1	"אם יתן איש"	¶1-2
"אם" פירושו "כאשר": לעתיד לבוא האדם בוודאי יתן "את כל הון ביתו" — האוצר שהדעת מביאה אל הבית.		
2	שני סדרים של הספירות	¶3-10
חכמה בונה, בינה מכוננת, דעת ממלאת. גם ההשתלשלות האנכית וגם שלושת הקווים אמת: הן מתארות רגשות הנולדים מן השכל (דעת תחתון) ורגשות ששורשם בכתר (דעת עליון).		
3	דעת תחתון מבררת את המדות	¶11-13
דעת היא חיבור, פנימיות המדות; בלעדיה הן עלולות להיות מעורבות, כמו כאשר תפילה נלהבת מלווה אחר כך בכעס.		
4	מבחן רבי חנינא בן תרדיון	¶14-22
רבי חנינא חשש שנכוונתו למסור את נפשו על התורה נבעה בחלקה מאהבה טבעית ללימוד; נדיבותו הוכיחה שלא כך היה.		
5	אהבת עולם, אהבה רבה ורכקה	¶23-24
אהבה הנולדת מן ההבנה היא אהבת עולם; אהבה שלמעלה מן השכל היא אהבה רבה, המדות הבלתי־מחולקות שבכתר, המסומלת ברכקה, היורדת אל התורה ובכך עולה.		

6 מים רבים והון ביתו

הבנה אינה יכולה לכבות אהבה רבה, אך התורה, שמקורה בשלוש הספירות הראשונות של כתר, משביעה אותה; מכאן עניינן של מאה הברכות, הממשיכות סובב אל ממלא.

7 הגוף חי מאור אין סוף

¶27

כשם שהרצון מניע את הרגל בלי להיות כלול בה, כך האור הסובב יקיים את הגוף בתחיית המתים בלי מזון.

מושגים

דעת עליון ודעת תחתון דעת עליון ודעת תחתון

דעת תחתון נמצאת מתחת לחכמה ולבינה וממשיכה את השכל אל המדות; דעת עליון נמצאת ישירות מתחת לכתר וממשיכה את אור הכתר אל השכל ואל המדות כאחד.

שני סדרים של הספירות סדר זה תחת זה וג' קווי

הספירות כסדר אנכי, שכל אחת יוצאת מזו שלמעלה ממנה, או כשלושה קווים מקבילים; שתי הבחינות אמת, והן מתייחסות לשני סוגי רגשות.

אהבת עולם אהבת עולם

אהבה הנולדת מן ההבנה באמצעות דעת תחתון; בזהר היא נקראת "אהבה זוטא". מקורותיה השכליים נפרדים זה מזה, ולכן גם רגשותיה מחולקים.

אהבה רבה אהבה רבה

אהבה שלמעלה מן השכל, המצויה בכל נשמה ושורשה במדות שבכתר; כל הרגשות כלולים בה בלי חלוקה.

רבקה רבקה

רתוקה הקושרת יחד כמה בהמות; זהו דימוי לאהבה רבה, שבה כל הרגשות מתחברים.

עקודים ונקודים עקודים ונקודים

עולמות קדומים בקבלה: בעקודים כל הספירות קשורות בכלי אחד (מכתר), ובנקודים הן נקודות נפרדות (מחכמה).

הון ביתו הון ביתו

גילוי הכתר, ובייחוד שלוש הספירות הראשונות שבו, שדעת עליון ממשיכה אל התורה ואל פרטי המצוות.

כתר כממוצע כתר כממוצע

כתר מחבר בין המאציל לנאצל: שלוש הספירות הראשונות שבו נוגעות במאציל, ושבע הספירות התחתונות שבו הן שורש הספירות.

קטע 1 • 11-2

”אם יתן איש”**1 ביאור על הנ"ל**

ביאור על האמור לעיל.

כותרת זו מציינת שהמאמר הוא ביאור נוסף למאמר שקדם לו בתורה אור, שבו התבאר הפסוק ”מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה“ (שיר השירים ח, ז). כאן פונה אדמו”ר הזקן לחלקו השני של הפסוק, ”אם יתן איש את כל הון ביתו“, ומרחיב את הביאור בעניין הדעת כדי להסבירו.

2 להבין ביאור הדברים ע”פ אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה² כו’. הנה אם הוא לשון כאשר.

כדי להבין את ביאור הדברים על הפסוק ”אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה“ וכו’, יש להקדים ש”אם” הוא לשון של ”כאשר”

המאמר פותח במילה ”אם” שבפסוק ”אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה“. בדרך כלל ”אם” מבטאת תנאי וספק, אך אדמו”ר הזקן מסביר שכאן פירושה ”כאשר”.

שיש אם שאין משמשיין בלשון ספק. אלא בלשון ודאי כמו אם כסף תלוה.³ ואם יהי היובל כו’

יש ”אם” שאינה משמשת בלשון ספק, אלא בלשון ודאי, כמו ”אם כסף תלוה“ ו”ואם יהי היובל“ וכו’.

הוא מביא שני פסוקים שבהם ברור ש”אם” אינה מבטאת ספק: ”אם כסף תלוה“ — ההלוואה לעני היא חובה ולא אפשרות; ו”ואם יהי היובל“ — שנת היובל בוודאי תגיע.

שאין זה לשון ספק כלל אלא שבודאי יהיה הדבר ויבא ולשון אם אינו אלא לשון כאשר.

במקרים אלה אין זו לשון ספק כלל, אלא הדבר בוודאי יקרה ויבוא; המילה ”אם” אינה אלא לשון של ”כאשר”.

בפסוקים האלה המאורע ודאי; ”אם” מציינת פשוט את הזמן שבו הוא יתרחש.

פ”י כאשר כסף תלוה את העני לא תהיה לו כנושה וכן כאשר יהי היובל כו’. וכמו”כ אם יתן איש כו’.

כלומר, כאשר תלווה כסף לעני, לא תהיה לו כנושה; וכן כאשר יהי היובל וכו’. וכך גם ”אם יתן איש“ וכו’.

הוא מפרש את שני פסוקי ההוכחה, ומחיל את אותה קריאה גם על הפסוק שלנו: לא ”אם אדם ייתן“, אלא ”כאשר אדם ייתן“.

פ”י כאשר יתן איש כו’ שיתן בודאי. והיינו לעתיד (שיתן הוא לשון עתיד) שלע”ל יתן איש את כל הון ביתו.

כלומר, כאשר אדם ייתן וכו’ — הוא בוודאי ייתן. והדבר מתייחס לעתיד, שכן ”ייתן“ הוא לשון עתיד: לעתיד לבוא ייתן אדם את כל הון ביתו.

הפסוק הוא אפוא הבטחה: אדם בוודאי ייתן את כל הון ביתו. מאחר ש”יתן“ הוא בלשון עתיד, אדמו”ר הזקן מתייחס כאן לעתיד לבוא, זמן הגאולה השלמה.

שבזה"ז אינו בא לידי גילוי להיות בבחי' זו שיתן כל הון ביתו. כ"א לעתיד דוקא.

שכן בזמן הזה אין הדבר מתגלה, עד כדי הגעה למדרגה כזו שאדם ייתן את כל הון ביתו; הדבר יהיה רק לעתיד לבוא.

כעת, בזמן הזה, מדרגה זו — נתינת "כל הון ביתו" — אינה מתגלה; היא שייכת דווקא לעתיד לבוא. בהמשך המאמר מוסבר מהו ה"הון" הזה ומדוע הוא שייך לעתיד.

והענין כי הנה הון ביתו היינו כמו האוצרות והמטמונים שמונחים בתוך הבית. והוא ע"ד מ"ש ובדעת חדרים ימלאון⁴ כל הון יקר ונעים.^{5,6}

והעניין הוא, ש"הון ביתו" הוא כמו האוצרות והמטמונים המונחים בתוך הבית. הדבר מתאים למה שנאמר: "ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים".

"הון ביתו" הוא האוצר הגנוז בתוך הבית. אדמו"ר הזקן קושר זאת למשלי כד, ד, שבו הדעת ממלאת את החדרים בהון יקר; כך מונח היסוד לנושא המאמר — תפקידה של הדעת.

קטע 2 • 31-10

שני סדרים של הספירות

3 והנה כתיב בחכמה יבנה בית⁷ ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאון.⁸ פ"י בחכמה הוא רק עצם בנין הבית לבד שהן אותיות התורה שנק' בתים כנודע.

והנה כתוב: "בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאון". פירוש "בחכמה" הוא בניין הבית עצמו בלבד, והכוונה לאותיות התורה, שנקראות בתים, כידוע.

משלי כד, ג-ד מתאר שלושה שלבים בבניית בית: החכמה בונה אותו, התבונה מכוננת אותו והדעת ממלאת את חדריו. המבנה עצמו, שנבנה על ידי החכמה, מזוהה עם אותיות התורה, שנקראות "בתים" — האותיות מכילות ושוכנות בהן האור האלוהי.

ובתבונה יתכונן פ"י עיקר קיום והעמדת תבנית ותוכן הבית כרכוי חדריו ומוצאיו ומובאיו הוא ע"י הבינה דייקא. אבל בדעת ימלאון כל החדרים בהון יקר כו'.

"ובתבונה יתכונן" פירושו שעיקר קיומו והעמדת צורתו ותוכנו של הבית, על חדריו הרבים, מוצאיו ומבואיו, נעשים דווקא על ידי הבינה. אבל "בדעת" מתמלאים כל החדרים בהון יקר וכו'.

הבינה היא שנותנת לבית את צורתו ואת המבנה הפנימי שלו, על חדריו הרבים, מוצאיו ומבואיו — כפי שהבנה מפתחת נקודת תובנה ראשונית למבנה מפורט. הדעת עושה יותר מכך: היא ממלאת את החדרים באוצרות.

ולהבין את כל זה צריך להקדים הקדמה אחת בביאור ענין סדר השתלשלות דיי"ס⁹ דאצי"י איך הוא סדרם ואופןם.

כדי להבין את כל זה, יש להקדים הקדמה אחת בביאור עניין סדר השתלשלות עשר הספירות דאצילות: מהו סדרן ואופןן

כדי להסביר מה מוסיפה הדעת, אדמו"ר הזקן מקדים ומבאר כיצד מסודרות עשר הספירות דאצילות — כיצד כל אחת נמשכת מקודמתה

ומצינו בזה בדברי המקובלים (בע"ח ובפרדס) שני אופנים אשר לכאורה הם כמעט הפכים. האופן האי שבחי השתלשלות הם זה תחת זה.

והנה בדברי המקובלים, בעץ חיים ובפרדס, מצאנו בעניין זה שני אופנים שלכאורה כמעט מנוגדים זה לזה. האופן הראשון הוא שמדרגות ההשתלשלות עומדות זו מתחת לזו.

מקורות הקבלה — עץ חיים, תורת האר"י כפי שנמסרה על ידי רבי חיים ויטאל, ופרדס רימונים של רבי משה קורדובירו — מתארים שני סדרים שכמעט סותרים זה את זה. הראשון הוא שרשרת אנכית, שבה כל ספירה נמצאת ישירות מתחת לזו שקדמה לה.

דהיינו שבחי בינה נאצלה מבחי חכמה ובחי דעת מבחי בינה. וגי אלו הן ג"ר. ומהם נאצלו חגיית ג"כ ע"ד הנ"ל.

כלומר, בחינת בינה נאצלה מבחינת חכמה, ובחינת דעת מבחינת בינה. שלוש אלה הן שלוש הספירות הראשונות. ומהן נאצלו גם חסד, גבורה ותפארת, באותו אופן המתואר לעיל.

לפי המודל הראשון, הבינה נמשכת מהחכמה והדעת מהבינה; אלה הספירות השכליות, "שלוש הראשונות". לאחר מכן נמשכות מהן הספירות הרגשיות — חסד, גבורה, תפארת ושאר הספירות — באותו סדר של שלב אחר שלב.

4 והנה ציור גשמי הלז הוא עד"מ מבשרי אחזה¹⁰ כו'. כמו עשר כחות הנפש שמתלבשים בתוך אברי הגוף שראשית הגילוי הוא בחכמה שהיא בחי הברקת השכל בבחי נקודה כו'.

והנה ציור גשמי זה הוא על דרך משל, כמאמר "מבשרי אחזה" וכו': כמו עשר כחות הנפש המתלבשים באיברי הגוף, שראשית הגילוי היא בחכמה, שהיא בחינת הברקת השכל בנקודה וכו'.

אדמו"ר הזקן מבסס את המודל האנכי על החוויה האנושית, על פי הפסוק באיוב "מבשרי אחזה [אלוקה]": מן המבנה של הנפש שלנו אנו יכולים ללמוד על האלוקות. בעשר כחות הנפש, החכמה היא הראשונה להתגלות — הברקה פתאומית של תובנה, כמו נקודה שאין לה ממדים.

ונקי חכמה כח מ"ה¹¹ כו' לפי שעדיין אינה מושגת ונקי בחי י' נקודה כו' וממנה נמשכת בחי בינה התפשטות ההשגה באורך ורוחב.

והחכמה נקראת "כוח מה" וכו', מפני שעדיין אינה מושגת; והיא נקראת בחינת יו"ד, נקודה וכו'. וממנה נמשכת בחינת בינה — התפשטות ההשגה לאורך ולרוחב.

החכמה נקראת "כוח מה" — זרע של תובנה שעדיין לא הושג ולא נוסח. היא מקבילה לאות יו"ד, נקודה בלבד. ממנה נמשכת הבינה, המפתחת את הנקודה ומרחיבה אותה "לאורך ולרוחב" לכדי הבנה מלאה.

5 והוא בחי' ה' כו' והן הם אב ואם המולידות את המדות אהוי"ר כי לפי שכלו והתכונותו בדבר הוא מוליד אהבה לדבר ההוא או יראה ממנו כו'.

וזוהי בחינת ה"א וכו', והן האב והאם המולידים את המדות — אהבה ויראה; שכן לפי שכלו והתכונותו בדבר, הוא מוליד אהבה לדבר ההוא או יראה ממנו וכו'.

הבינה מקבילה לאות ה"א, שצורתה כוללת אורך ורוחב. החכמה והבינה יחד הן ה"אב והאם" של הרגשות: התכונות בנושא מולידה אהבה אליו או יראה מפניו, בהתאם למה שהשכל משיג.

וכמו"כ למעלה בעולם האצי' בסדר השתלשלות הי"ס בחי' ח"ע דאצי' היא ראשית הגילוי והיא בחי' י' של שם הוי' שעדיין אינה בבחי' גילוי והחכמה מאין תמצא¹²

וכך גם למעלה, בעולם האצילות, בסדר השתלשלות עשר הספירות: בחינת חכמה עילאה דאצילות היא ראשית הגילוי והיא; בחינת יו"ד של שם הוי', שעדיין אינה בגדר גילוי, "והחכמה מאין תמצא"

כך גם למעלה, באצילות: החכמה העילאה היא נקודת הגילוי הראשונה, היוד של שם הוי', נקודה שעדיין נסתרת. היא "נמצאת מאין" — נמשכת מהמדרגה הנעלמת שלמעלה ממנה, כתר.

ולכן התלכשות אור א"ס בחכמה דוקא ומבחי' חכמה נמשכה בחי' בינה דאצי' שהוא בחי' גילוי ההתפשטות באורך ורוחב הנק' ה'.

ולכן אור אין סוף מתלבש דווקא בחכמה. ומבחינת החכמה נמשכה בחינת הבינה דאצילות, שהיא בחינת גילוי ההתפשטות לאורך ולרוחב, הנקראת ה"א

מכיוון שהחכמה קרובה כל כך למקורה, אור אין סוף מתלבש דווקא בה. מחכמה נמשכת הבינה דאצילות — השלב המורחב והגלוי, המקביל לה"א העילאה של שם הוי'.

6 ונק' אם הבנים.¹³ והאופן ה' של סדר ההשתלשלות שהם בציור ג' קווין חח"ן בקו ימין כו'.

ונקראת אם הבנים. והאופן השני של סדר ההשתלשלות הוא שהספירות מסודרות בצורת שלושה קווים: חכמה, חסד ונצח בקו ימין וכו'.

הבינה נקראת "אם הבנים", מפני שהמדות נולדות ממנה. כעת מוצג המודל הקבלי השני: הספירות אינן מסודרות בעמודה אחת, אלא בשלושה קווים מקבילים — חכמה, חסד ונצח בימין, בינה, גבורה והוד בשמאל, וקו אמצעי ביניהם.

נמצא לפי סדר זה בחי' חב"ד אין נמשכות זו מזו. וגם המדות כולן אין עיקר המשכתן מן הגי' מאחר שחוי"ב עומדות בב' קווין מקבילות כו'.

נמצא שלפי סדר זה בחינות חב"ד אינן נמשכות זו מזו. וגם המדות כולן אינן נמשכות בעיקרן משלוש הספירות הראשונות, מאחר שחכמה ובינה עומדות בשני קווים מקבילים וכו'.

במודל של שלושת הקווים, חכמה, בינה ודעת אינן נמשכות זו מזו, משום שחכמה ובינה עומדות זו לצד זו בשני קווים נפרדים. גם המדות אינן נמשכות בעיקרן משלוש הספירות השכליות; נראה שמקורן אחר.

7 והנה עיקר ההפרש שבין ב' הבחי' בסדר ההשתלשלות הנ"ל הוא ב' אופנים. הא' שלפי סדר הא' שחב"ד הם זו תחת זו נמצא שהדעת עומד למטה מחו"ב.

והנה, ההבדל העיקרי בין שני האופנים בסדר ההשתלשלות שנוצר לעיל מתבטא בשני דברים. הראשון: לפי הסדר הראשון, שבו חכמה, בינה ודעת מסודרות זו תחת זו, נמצא שדעת נמצאת מתחת לחכמה ולבינה

שני המודלים נבדלים בשני דברים. ראשית, מקומה של דעת: במודל האנכי דעת נמצאת מתחת לחכמה ולבינה

ולמעלה מחו"ג כי הוא הממשיך הארת החו"ב לחו"ג. משא"כ לפי סדר הב' שהם בגי' קווין

ומעל חסד וגבורה, שכן היא ממשיכה את הארת חכמה ובינה אל חסד וגבורה. ואילו לפי הסדר השני, שבו הן ערוכות בשלושה קווים

במודל האנכי דעת נמצאת מעל חסד וגבורה, ומשמשת גשר המעביר את אור השכל אל המדות. במודל של שלושת הקווים הדבר שונה

נמצא שהדעת הוא בקו האמצעי ואינו עומד תחת חו"ב רק תחת הכתר והוא ממשיך הארת הכתר לחו"ב ולחו"ג כמשי"ת.

נמצא שדעת נמצאת בקו האמצעי, ואינה עומדת מתחת לחכמה ולבינה אלא רק מתחת לכתר, והיא ממשיכה את הארת הכתר אל חכמה ובינה ואל חסד וגבורה, כפי שיתבאר

דעת נמצאת בקו האמצעי, ישירות מתחת לכתר ולא מתחת לחכמה ולבינה. לכן תפקידה להמשיך את אור הכתר, שלמעלה מן השכל, הן אל השכל — חכמה ובינה — והן אל המדות — חסד וגבורה

8 והב' שלפי סדר הא' עיקר הולדת ומציאות המדות הוא מחו"ב ע"י הדעת הממשיך כנ"ל.

והשני: לפי הסדר הראשון, עיקר היווצרותן וקיומן של המדות הוא מחכמה ובינה, באמצעות דעת הממשיכה אותן למטה, כנזכר לעיל.

ההבדל השני נוגע למקורן של המדות. במודל האנכי הן נולדות מחכמה ובינה, ודעת משמשת להן צינור

משא"כ לפי סדר הב' הן נמשכות מבחי' הכתר ע"י הדעת הממשיך בהן הארת הכתר דוקא. והענין הוא דשניהם אמת.

ואילו לפי הסדר השני הן נמשכות מבחינת הכתר, באמצעות דעת הממשיכה בהן דווקא את הארת הכתר. והעניין הוא ששני הדברים אמת.

במודל של שלושת הקווים המדות נמשכות מהכתר, ודעת ממשיכה לתוכן את אור הכתר. אדמו"ר הזקן קובע ששני המודלים נכונים: כל אחד מהם מתאר סוג אחר של מדות, כפי שיסביר כעת

9 ויובן זה ע"פ מה שנודע שיש ב' בחי' דעת.¹⁴ דעת עליון ודעת תחתון. דעת העליון הוא הנמשך מבחי' הכתר ומחבר ומייחד לחו"ב וחוי"ג

הדבר יובן על פי הידוע שיש שתי בחינות דעת: דעת עליון ודעת תחתון. דעת עליון נמשכת מבחינת הכתר ומחברת ומייחדת את חכמה ובינה, ואת חסד וגבורה,

היישוב מבוסס על שתי בחינות של דעת. דעת עליון נמשכת מהכתר ומחברת את חכמה ובינה, ואת חסד וגבורה, מלמעלה

ע"י הארת הכתר ודעת התחתון הוא הדעת המתפשט בתוך המדות להמשיך בהן הארת חו"ב. וגם הנה נודע שיש ב' בחי' מדות.¹⁵

באמצעות הארת הכתר. ודעת תחתון היא הדעת המתפשטת בתוך המדות, כדי להמשיך בהן את הארת חכמה ובינה. ועוד ידוע

דעת עליון מייחדת אותן באמצעות אור הכתר, ואילו דעת תחתון מתפשטת בתוך המדות וממשיכה אליהן את אור השכל. בהתאם לכך, יש גם שני סוגים של מדות

הא' מדות שעיקר מציאותן הוא מחו"ב עד"מ באדם למטה כשהמדות הן רק לפי השכל שהשכל הוא המולידן וקטן ששכלו קצר כו'.¹⁶

הראשון הוא מדות שעיקר קיומן מחכמה ובינה. למשל, באדם למטה, כשהמדות הן רק בהתאם לשכל, מפני שהשכל הוא המוליד אותן; וילד, ששכלו קצר, וכן הלאה

הסוג הראשון הוא רגשות הנוצרים מתוך הבנה, כמו אצל אדם שרגשותיו מתאימים לשיקול דעתו. לילד, שהבנתו מוגבלת, יש בהתאם לכך גם רגשות מוגבלים; רגשות אלה תלויים אפוא בשכל

והב' הוא בחי' המדות שמקורן ושרשן למעלה מן השכל רק שיוצאין ונמשכין דרך השכל וכמ"ש בר"מ¹⁶ דז"א בעתיקא אחיד ותליא כו' וכמ"ש באריכות במ"א:

והשני הוא בחינת המדות שמקורן ושרשן למעלה מן השכל, אלא שהן יוצאות ונמשכות דרך השכל, וכמו שכתוב ברע"א מהימנא שז"א אחיד ותליא בעתיקא, וכן מבואר בהרחבה במקום אחר

הסוג השני הוא רגשות ששורשם למעלה מן השכל; הם רק עוברים דרך השכל בדרכם להתגלות. לשון זוהר, "ז"א אחיד ותליא בעתיקא", מבטאת זאת: המבנה הרגשי — ז"א — מושרש ישירות בעתיקא, הרובד הפנימי של כתר, ולא רק בשכל

10 ומעתה יובנו ויבוארו ב' הבחי' בסדר ההשתלשלות על נכון. כי הנה הסדר הב' שהן בג' קווין כו' היינו בענין המדות שאין עיקר מציאותן מחו"ב כ"א מבחי' הכתר שמאיר בהן

מעתה יובנו ויתבארו כראוי שתי הבחינות בסדר ההשתלשלות. הסדר השני, שבו הן ערוכות בשלושה קווים וכו', עוסק במדות, שעיקר קיומן אינו מחכמה ובינה, אלא מבחינת הכתר המאירה בהן

כעת שני המודלים משתלבים זה בזה. מודל שלושת הקווים מתאר את המדות שעיקר מקורן אינו השכל אלא הכתר, המאירה בהן

וכמאמר דז"א בעתיקא אחיד ותליא הנ"ל והיינו ע"י בחינת דעת העליון הנ"ל שהוא מבחי' הכתר ומחבר ומייחד בחינת חו"ב כו' שנמצא בחינת הדעת עומד בין חו"ב ותחת הכתר כו'.

כמאמר שהזכר לעיל, שז"א אחיד ותליא בעתיקא. הדבר נעשה באמצעות בחינת דעת עליון שהזכרה לעיל, הנמשכת מבחינת הכתר ומחברת ומייחדת את חכמה ובינה וכו'. נמצא שבחינת הדעת עומדת בין חכמה ובינה ומתחת לכתר וכו'.

הדבר מתאים לאמירת הזוהר שז"א תליא בעתיקא. הדבר פועל באמצעות דעת עליון, הנמשכת מהכתר ומייחדת את חכמה ובינה; לכן, במודל זה, דעת עומדת בין חכמה לבינה, ישירות מתחת לכתר.

משא"כ סדר הא' היינו בבחינת המדות שמציאותן הוא רק מן השכל והיינו ע"י בחינת דעת התחתון המתפשט בתוך המדות ומאיר בהן הארת חו"ב כו':

לעומת זאת, הסדר הראשון עוסק בבחינת המדות שקיומן נובע רק מן השכל. הדבר נעשה באמצעות בחינת דעת תחתון, המתפשטת בתוך המדות ומאירה בהן את הארת חכמה ובינה וכו'.

המודל האנכי מתאר את הרגשות שמקורם בשכל בלבד, באמצעות דעת תחתון, המתפשטת בתוך המדות וממשיכה לתוכן את אור חכמה ובינה.

קטע 3 • 111-13

דעת תחתון מבררת את המדות

11 ולהבין כל הדברים הנ"ל בתוספת ביאור צריך להבין תחלה בחי' הדעת מהו. ומתחלה נבאר בחי' הדעת התחתון וממנו יובן בחי' דעת העליון. דהנה כבר נתבאר למעלה כי עיקר הולדת המדות הוא מחו"ב.

כדי להבין ביתר ביאור את כל הדברים שזכרו לעיל, צריך תחילה להבין מהי בחינת דעת. תחילה נסביר את בחינת דעת תחתון, וממנה תובן בחינת דעת עליון. שהרי כבר נתבאר לעיל שעיקר היווצרות המדות הוא מחכמה ובינה.

כדי להעמיק, אדמו"ר הזקן יגדיר תחילה את דעת, החל בדעת תחתון, הקרובה יותר לחוויה, וממנה יעבור להבנת דעת עליון. נקודת המוצא? היא שכפי שהתבאר לעיל, המדות נולדות בעיקר מחכמה ובינה; אם כן, מה מוסיפה דעת?

12 וצריך להבין בחי' דעת מהו משמש.¹⁷ אך הענין הוא דהדעת בכל מקום הוא מבחי' הפנימית.

צריך להבין מה תפקידה של בחינת דעת. והענין הוא שדעת, בכל מקום, שייכת לבחינת הפנימיות.

מה מוסיפה דעת, אם הרגשות כבר נולדות מחכמה ובינה? התשובה היא שדעת שייכת תמיד לפנימיות של הדבר שבו היא מצויה.

וכמו"כ כאן בחי' הדעת המתפשט בתוך המדות הוא פנימי המדות שהוא תכלית הבירור שלהן כי הדעת

כך גם כאן: בחינת דעת המתפשטת בתוך המדות היא פנימיות המדות, המביאה אותן לשלמות בירורן. שהרי הדעת

דעת תחתון, המתפשטת בתוך הרגשות, היא הליכה הפנימית שלהן, והיא מביאה אותן למצב המתוקן והמבורר ביותר.

היינו התקשרות ומחמת התקשרות בחי' חו"ב בתוך המדות מברר ומבדיל בין טו"ר שלא תהיינה המדות מעורבות טו"ר כי המדות בטבען כתולדותן יכולות להיות מעורבות טו"ר.

היא התקשרות; ומתוך התקשרות בחינת חכמה ובינה בתוך המדות, היא מבררת ומבדילה בין טוב לרע, כדי שהמדות לא יהיו מעורבות מטוב ורע. שכן המדות, מטבען וכפי שהן נולדות, עלולות להיות מעורבות מטוב ומרע.

דעת פירושה התקשרות, כמו ב"והאדם ידע את חוה" — לשון של חיבור. באמצעות דעת, השכל שבחכמה ובינה נקשר אל הרגשות, והקשר הזה מברר ומפריד בין הטוב לרע שבתוכם. כשהן לעצמן, המדות כפי שהן נולדות בתחילה עלולות להיות מעורבות מטוב ומרע.

13 ולכן יניקת החיצוני' הן מן המדות כמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל^{19, 18} כו'. וכמו"כ בעבודת ה' מבחי' האהבה וההתפעלות כרשפי אש²⁰ על ידי ההתכוננות בגדולת ה' בשעת התפלה יוכל לבא אחי"כ לידי כעס.

לכן כוחות החיצוניות יונקים מן המדות, כמו אצל אברהם, שממנו יצא ישמעאל וכו'. כך גם בעבודת ה': מתוך בחינת האהבה וההתעוררות "כרשפי אש", שבאות באמצעות התכוננות בגדולת ה' בשעת התפלה, אפשר להגיע אחר כך לידי כעס.

מאחר שרגשות יכולים להיות מעורבים, כוחות החיצוניות — הקליפה, הכוחות המתנגדים לקדושה — יונקים מהם. דוגמת חז"ל היא שמאברהם, שמבטא את חסד, יצא ישמעאל, חסד בצורה מקולקלת. כך גם אדם עשוי להתפלל באהבה לזהות לאחר שהתכונן בגדולת ה', ובהמשך אותו יום להגיע לידי כעס.

ומוכרח להיות שגם בשעת התפלה היה קצת תערוכת זר. שאם היתה בבחי' אלקות לבד שהוא גילוי אור ה' על נפשו בשעת התפלה.

בהכרח שגם בשעת התפלה היה מעט תערוכת של דבר זר. שהרי אילו הייתה זו בחינת אלקות בלבד, כלומר גילוי אור ה' על נפשו, בשעת התפלה,

רבנו הזקן מסיק שגם באהבה הלוהטת שבתפילה היה בהכרח שמץ של דבר זר. אילו הייתה זו אלקות טהורה, גילוי אור ה' על הנפש, לא היה יכול לצמוח ממנה בהמשך דבר זר.

מאין בא אחי"כ לידי כעס וכדומה שהוא בחי' יניקת החיצוני'. כנודע שאין יניקת החיצונים רק מבחי' אחרונים דשם אלקים שהוא ענין בחי' ההסתר כו'.

מניין היה מגיע אחר כך לידי כעס וכיצא בזה, שהוא בחינת יניקת החיצוניות? כידוע, החיצונים יונקים רק מבחינת אחרונים של שם אלקים, כלומר מבחינת ההסתר וכו'.

הכעס שבא אחר כך לא יכול היה לנבוע מאלקות טהורה, שהרי כוחות החיצוניות יונקים רק מן ה"אחרונים" של שם אלקים, היינו מבחינת ההסתר האלקי. מגילוי טהור אין להם ממה לינוק.

(וצ"ע בתניא פכ"ח וצ"ל דמ"ש כאן קצת תערובת זר היינו מצד התלבשות הנה"כ והמדות שבה הן הם המעורבות טו"ר. ולפי שהנפש האלקי מלובשת בה כו'. וההוכחה היא שגם בשעת התפילה לא יצאה מנרתקה ומהתלבשותה לגמרי מכל וכל כו'.

וצריך עיון בתניא, פרק כ"ח. ויש לומר שמה שנאמר כאן "מעט תערובת של דבר זר" הוא מצד ההתלבשות בנפש הבהמית, שהמדות שבה הן המעורבות טוב ורע; וכיוון שהנפש האלקית מלובשת בה וכו'. וההוכחה היא שגם בשעת התפילה לא יצאה (לגמרי מכל וכל מנרתיקה ומהתלבשותה וכו'.

הסתייגות בסוגריים: תניא, פרק כ"ח, לכאורה אומר אחרת — שמחשבות זרות בזמן התפילה אינן מעידות שהתפילה הייתה פגומה. רבנו הזקן מיישב בין הדברים: ה"תערובת" אינה באה מאהבתה של הנפש האלקית עצמה, אלא מן הנפש הבהמית, שרגשותיה מעורבים, ובה מלובשת הנפש האלקית. גם בתפילה הנפש האלקית אינה יוצאת לחלוטין מ"נרתיקה".

והיינו ממש כמש"ש פכ"ח שהקליפה מתאמצת כו'. וגם מן הראי"י שיתבאר מעובדא דר"ח ב"ת משמע ג"כ כמ"ש דהתם ג"כ קס"ד שטעה בנפשו מחמת טבעיות נפשו הבהמית שאפשר שסייעה בעבודתו כמשי"ת):

וזה ממש כפי שנאמר שם בפרק כ"ח, שהקליפה מתאמצת וכו'. גם מן הראי"ה שיתבאר מן המעשה ברבי חנינא בן תרדיון משתמע כך, שהרי גם שם עלה בדעתו שמא טעה בהערכת עצמו מחמת טבעה של נפשו הבהמית, שאולי סייעה לו בעבודתו, כפי (שיתבאר).

הדברים מתאימים למה שנאמר בתניא, פרק כ"ח, שהקליפה מתאמצת להפריע לאדם המתפלל. גם מעשה רבי חנינא בן תרדיון, שיובא בהמשך, מלמד בכיוון הזה: הוא חשש שאופייה הטבעי של נפשו הבהמית סייע לו בעבודתו.

קטע 4 • 14-22

מבחן רבי חנינא בן תרדיון

14 ובזה יובן מעשה דר' יוסי בן קיסמא²¹ עם ר' חנינא בן תרדיון שאמר תמה אני אם לא ישרפו אותך כו'. והשיבו מן השמים ירחמו וא"ל אני אומר לך דברי טעם כו'.

בכך יובן המעשה ברבי יוסי בן קיסמא וברבי חנינא בן תרדיון. אמר לו: "תמה אני אם לא ישרפו אותך" וכו'. השיב לו: "מן השמים ירחמו", ואמר לו: "אני אומר לך דברי טעם" וכו'.

רבנו הזקן מביא כעת מעשה מן התלמוד כראיה. כשרבי יוסי בן קיסמא היה חולה, בא אליו רבי חנינא בן תרדיון. רבי יוסי אמר לו שרומי שולטת בגזירת שמים, ושהוא מתריס נגדה כשהוא מלמד תורה ברבים: "תמה אני אם לא ישרפו אותך". רבי חנינא השיב: "מן השמים ירחמו", ורבי יוסי ענה: "אני אומר לך דברי טעם, ואתה אומר 'מן השמים ירחמו'?"

15 וא"ל ר"ח מה אני לחיי עוה"ב.²² וא"ל כלום מעשה כו'. והשיבו מעות פורים וכו' וחלקתם לעניים.

אמר לו רבי חנינא: "מה אני לחיי העולם הבא?" אמר לו: "כלום מעשה בא לידך?" וכו'. השיב לו: "מעות פורים" וכו', "וחילקתם לעניים".

רבי חנינא שאל אותו מה יהיה חלקו בעולם הבא. רבי יוסי שאל אם הזדמן לידו מעשה מסוים, ורבי חנינא סיפר שכספי הפורים שלו התערבבו בכספי צדקה, והוא חילק את כולם לעניים.

ע"כ. ולכאורה מאד תמוה שאלתו מה הוא לעוה"ב. אם הוא מוסר נפשו על קדוה"ש שהי' מקהיל קהלו ברכים לא יהי' לו עדיין חלק לעוה"ב.

עד כאן. ולכאורה תמוהה מאוד שאלתו מה יהיה חלקו בעולם הבא. אם הוא מוסר את נפשו על קידוש ה' בכך שהוא מקהיל קהלו תמוהה: רבי חנינא הסתכן במוות כשכינס אנשים ללמוד תורה ברכים — מעשה נשגב של קידוש ה'. כיצד יכול היה לפקפק בכך שיהיה לו חלק לעולם הבא?

השאלה תמוהה: רבי חנינא הסתכן במוות כשכינס אנשים ללמוד תורה ברכים — מעשה נשגב של קידוש ה'. כיצד יכול היה לפקפק בכך שיהיה לו חלק לעולם הבא?

16 וגם מה שאל ר' יוסי כלום מעשה בא לידך. מהו התשובה על שאלתו כו'. אך הענין שהי' ר' חנינא בן תרדיון מסופק בעצמו ענין מסירת

וגם מה ששאל רבי יוסי: "כלום מעשה בא לידך?" — איזו תשובה יש בכך לשאלתו וכו'? אלא העניין הוא שרבי חנינא בן תרדיון הסתפק בעצמו בענין מסירת

קושי שני: כיצד שאלתו של רבי יוסי על מעשה כלשהו עונה על השאלה? תשובת רבנו הזקן היא שרבי חנינא לא היה בטוח בטוהר מסירתו הנפש שלו.

נפשו בשביל עסק התורה אם הוא באמיתות לש"ש בלבד אף שהי' צדיק מופלג ולומד לשמה באמת מ"מ לפי שיש בני"א שמצד טבעו ומזגו ומדותיו להמשיך חשק ותשוקת כל לבבו אל למוד החכמות.

נפשו למען עסק התורה: האם היא באמת לשם שמים בלבד. ואף שהיה צדיק מופלג ולמד באמת לשמה, מכל מקום יש בני אדם, שמטבעם, ממזגם וממדותיהם נמשכים אל החשק והתשוקה של כל לבם ללימוד החכמות,

הוא הסתפק אם מסירת נפשו למען לימוד התורה הייתה באמת לשם שמים בלבד. הוא היה צדיק גדול ולמד תורה לשמה, אך יש אנשים שנמשכים לעיסוקים אינטלקטואליים מכוח מזגם הטבעי בלבד. הוא חשש שחלק מן ההתלהבות שלו נבע מנטייה טבעית כזאת.

17 ולהיות תמיד מחשבתו ולבו ושכלו דבוק בהן. והראי' מהפילוסופים מהאומות הקדמונים שהיו שרים גדולים לא יחסר להם כל מעדני עולם.

ושמחשבתם, לבם ושכלם יהיו דבוקים בהם תמיד. הראיה לכך היא הפילוסופים מן האומות הקדומות, שהיו שרים גדולים ולא יחסר להם אף אחד ממעדני העולם,

אנשים כאלה רוצים שמחשבותיהם ולבם יהיו שקועים תמיד בלימוד. הראיה לכך היא הפילוסופים הקדומים, שהיו אצילים עשירים ונהנו מכל מותרות.

היו עוזבים כל תענוגי ועוסקים בכל לבכם ותשוקת נפשם בלמוד החכמות. כל היום והלילה אין מחשבתו פנויה.

ובכל זאת היו עוזבים את כל התענוגות ועוסקים בכל לבם ובתשוקת נפשם בלימוד החכמות. כל היום והלילה אין מחשבתו פנויה.

ובכל זאת, הפילוסופים ויתרו על כל התענוגות כדי להקדיש את עצמם ללימוד בכל לבם; מחשבתם הייתה תפוסה ביום ובלילה.

18 ולהבין ולהעמיק בענין החכמות ותערב לנפשו ותתענג בהם כ"כ כמו זולתו בכל תענוגי העולם. וזה אינו להם מצד אמונתם

להבין ולהעמיק בענייני החכמות, והדבר ערב לנפשם והם מתענגים עליו לא פחות מאחרים המתענגים על כל תענוגות העולם. ולא היה הדבר אצלם מצד אמונתם

הם העמיקו בחכמות ומצאו בהן הנאה השווה לזו שאחרים מוצאים בתענוגות העולם. הנאתם לא נבעה מאמונתם הדתית

שהם היו גוים עובדי כוכבים שאין להם שום הכרח ואמונה שיגרום להם סבת עסקם בחכמותיהם בתכונה ותשבורת ופילוסופיא חכמת החיצוני תענוג נפלא כ"א מצד מזג טבעם מאד תכריח בחשק נפלא שנולד בטבע כזה.

שהרי היו גוים עובדי כוכבים, שלא הייתה להם שום חובה או אמונה שיגרמו להם להתענג כך בעיסוק בחכמותיהם — תכונה, תשבורת, פילוסופיה וחכמות חיצוניות — אלא הדבר נבע ממזג טבעם, שהניע אותם בעוצמה לחשק נפלא, שנולד בהם מטבעם

כעובדי כוכבים, לא הייתה להם חובה דתית או אמונה שהפכו את האסטרונומיה, המתמטיקה והפילוסופיה למקור של הנאה כזאת. הדבר נבע ממזגם המולד, שעורר בהם תשוקה יוצאת דופן ללימודים האלה

19 ויש מהם נולד במזג אחר שלא יתאוה ויחשוק לחכמות אף כי יבינם אין לו תענוג להשים מחשבתו בהם אפי' רגע אחת רק אחר שרירות לבו²³ רק רע כל היום²⁴ לזאת תכלה נפשו.

יש מהם שנולדו במזג אחר, שאינם משתוקקים וחושקים בחכמות; ואף שהם מכינים אותן, אין להם תענוג להקדיש להן את מחשבתם אפילו לרגע אחד, אלא הם נמשכים רק אחר שרירות לבם, "רק רע כל היום"; לכך כלתה נפשם

אחרים נולדים עם מזג הפוך: גם כשהם מסוגלים להבין עניינים שכליים, הם אינם נהנים לחשוב עליהם אפילו לרגע, ונמשכים רק אחר רצונות לבם. הביטויים "שרירות לב" ו"רק רע כל היום" שאולים מן הכתובים

20 וסבת זה הוא מצד המרות. יש שגובר בו מרה הלכנה שאין ביכולתו לצמצם מחשבתו בדבר אי אף שהוא שכלי ולא יתענג בו כלל.

והסיבה לכך היא מצד המרות. יש מי שמרה לבנה גוברת בו, ואין ביכולתו לרכז את מחשבתו בדבר אחד, אף שהוא עניין שכלי, ואין לו בו תענוג כלל

אדמו"ר הזקן מסביר את ההבדלים האלה, בהתאם לרפואה של זמנו, באמצעות מרות הגוף. מי שמרה לבנה — ליחה — גוברת בו, אינו מסוגל להחזיק את מחשבתו בנושא אחד, ואינו מוצא תענוג אפילו בעניינים שכליים

ויש שגובר בו מרה שחורה בתולדתו תשתוקק נפשו מאד אל החכמה כל חפציה לא ישוו בה²⁵ כאשי כ"ז מבואר בח"פ להרמב"ם ע"ש פ"ח.²⁶

ויש מי שמרה שחורה גוברת בו מלידה: נפשו משתוקקת מאוד לחכמה, "כל חפציה לא ישוו בה" — כפי שכל זה מבואר בשמונה פרקים להרמב"ם; עיין שם, פרק ח'.

מי שמרה שחורה — המזג המלנכולי — גוברת בו מלידה, משתוקק מאוד לחכמה ומעריך אותה יותר מכל דבר אחר, כפי שנאמר במשלי. אדמו"ר הזקן מציין לשמונה פרקים לרמב"ם, פרק ח', העוסק במזגים מולדים.

21 ולכן גם בישראל ימצא טבעיים מחולקים כמותם. אך שתמשיך נפשו לדבר הנהוג בישראל כמו ענין למוד התורה שבע"פ. יחשוק נפשו ולכו להגות בה יום ולילה²⁷ לא ישבות.

ולכן גם בישראל מצויים מזגים שונים כאלה. אך [אצל יהודי] נפשו נמשכת לדבר המקובל בישראל, כגון לימוד התורה שבעל פה: נפשו ולכו משתוקקים להגות בה יומם ולילה בלי הפסק.

גם אצל יהודים מצויים מזגים שונים, אך נטייתו הטבעית של יהודי מכוונת לדבר שיהודים מוקירים, כגון לימוד התורה שבעל פה, והוא משתוקק ללמוד אותה יומם ולילה.

ולפיכך ר"ח ב"ת היה ירא שמא גם מצד טבעו גופני גורם לו מסירת נפשו בעד החכמה אף שבוודאי אינו אלא מעט מזעיר מ"מ אין זה לה' לבדו²⁸ כו'.

ולפיכך רבי חנינא בן תרדיון ירא שמא גם טבעו הגופני גורם לו למסור את נפשו בעד החכמה; אף שבוודאי מדובר במעט מזעיר, מכל מקום אין זה "לה' לבדו" וכו'.

מכאן חששו של רבי חנינא: שמא מזגו הגופני תרם, ולו במעט, לנכונותו למסור את נפשו למען התורה. גם מניע טבעי זעיר פירושו שהתמסרות אינה "לה' לבדו".

22 ושאל מר' יוסי היאך הוא משיג בו. אם הוא מנוחלי העוה"ב שאין בלבו אלא אחד כו'. והשיבו זה לא יבורר כ"א אם בא מעשה לידך.²⁹

ושאל את רבי יוסי כיצד יוכל לברר זאת על עצמו: אם הוא מנוחלי העולם הבא, שאין בלבו אלא אחד וכו'. והשיב לו: דבר זה יתברר רק אם בא לידך מעשה.

רבי חנינא שאל כיצד יוכל לדעת אם הוא אכן מנוחלי העולם הבא, ואם אין בלבו אלא ה'. רבי יוסי השיב שרק מבחן במציאות — "מעשה שבה לידך" — יוכל לגלות זאת.

פ"י נסיון שהחילוק בו שאם הוא מצד טבע הגוף אף שיחשוק חשק נפלא עכ"פ לא יגיע למס"נ כו' ואמר לו שמעות פורים כו'.

כלומר, ניסיון, שבו טמון ההבדל: אם הדבר בא מצד טבע הגוף, הרי שאף אם יחשוק חשק נפלא, מכל מקום לא יגיע למסירות, נפש וכו'. ואמר לו שמעות פורים וכו'.

כך פועל המבחן: תשוקה שמקורה בטבע הגוף, חזקה ככל שתהיה, לא תביא אדם למסור את נפשו. תשובתו של רבי חנינא על מעות פורים סיפקה את ההוכחה.

שהוא ענין פיזור ממון שזה אות ומופת שאין במס"נ שלו אפילו שרש המרה כו'. שמדת המרה שחורה הנ"ל גורמת מדת הקמצנות.

שהרי מדובר בפיזור ממון, וזהו אות ומופת לכך שבמסירות נפשו אין אפילו שורש של אותה מרה וכו'. שכן מידת המרה השחורה הנוכרת לעיל גורמת למידת הקמצנות.

נתינת ממון בנדיבות מנוגדת לתכונה הקשורה למרה שחורה, הגורמת לקמצנות. מכיוון שרבי חנינא היה נדיב, מסירות נפשו לא נבעה אפילו משורש של אותו מזג.

קטע 5 • 231-24

אהבת עולם, אהבה רבה ורבה

23 והמרה הלבנה הפיזור כו' לכן השיבו א"כ מחלקך יהא חלקי³⁰ שמזה מוכן שמס"נ על התורה הוא רק לפי שאין בלבו אלא אחד ואין בו תערובת טבעית כלל.

ואילו המרה הלבנה גורמת לפיזור ממון וכו'. לכן השיב לו: "אם כך, יהא חלקך מחלקי". מכאן מוכן שמסירות נפשו לתורה נובעת רק מכך שאין בלבו אלא אחד, ואין בה שום תערובת טבעית.

לעומת זאת, מרה לבנה קשורה לנדיבות. לכן הסיק רבי יוסי: "אם כך, יהא חלקי כחלקך" — נכונותו של רבי חנינא למסור את נפשו לתורה נבעה רק מלב המסור לה' אחד, בלי מניע טבעי המעורב בכך.

ומכ"ז מוכן שיוכל להיות במדות הנפש בחי' תערובת שאפי' במדה שנראה ודאי טוב גמור יוכל להיות שיש בזה עדיין קצת תערובת כו'.

מכל זה מוכן שייתכן שתהיה תערובת במדות הנפש, כך שאפילו במידה שנראית בוודאי טובה לחלוטין, עדיין יכולה להיות בה תערובת קלה וכו'.

הלקח הכללי הוא שרגשות יכולים להכיל תערובת נסתרת; אפילו תכונה שנראית טובה לגמרי עשויה לכלול שמץ של דבר אחר.

ולכן כדי שיהי' בירור המדות לתכליתן הוא ע"י בחי' הדעת. והיינו שהוא ממשיך פנימי' המדות ולכן בירור המדות עד תכליתן נעשה באמצעות בחינת הדעת. כלומר, היא ממשיכה את פנימיות המדות

לכן הבירור המלא של הרגשות נעשה באמצעות דעת, הממשיכה את פנימיות המדות

כי עיקר תערובת טו"ר זה שייך בחיצוני' הלב משא"כ בבחי' פנימי' הלב כו' (ע"י מש"ל בסוף ד"ה להבין ענין הברכות כו').

כי עיקר תערובת הטוב והרע שייכת לחיצוניות הלב, מה שאין כן בבחינת פנימיות הלב וכו' (ע"י מה שנתבאר לעיל בסוף ד"ה להבין ענין הברכות כו').

תערובת הטוב והרע שייכת בעיקר לחיצוניות הלב, לרגשות השטחיים; נקודת פנימיות הלב אינה נתונה לתערובת זו. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר מוקדם יותר בתורה אור, העוסק בברכות

והנה כ"ז בבחי' דעת התחתון המתפשט במדות אהוי"ר. שהדעת הזה הוא תחת הכינה ואהבה שנולדה מהכינה והדעת נקי אהבת עולם.

והנה כל זה בבחינת דעת תחתון המתפשט במדות של אהבה ויראה. דעת זו היא למטה מבינה, והאהבה שנולדת מבינה ומדעת נקראת אהבת עולם.

כל האמור מתאר דעת תחתון, המתפשטת באהבה ויראה ונמצאת למטה מבינה. האהבה הנולדת מבינה ומדעת תחתון נקראת "אהבת עולם": אהבה המתפתחת מתוך התכונות בה' כמחיה את העולם.

ובזוהר נקי אהבה זוטא. ומתוך זה נוכל להבין ג"כ בבחי' דעת העליון. כי הנה יש ב' מיני מדות.³¹

ובזוהר היא נקראת אהבה זוטא. ומתוך כך נוכל להבין גם את בחינת דעת עליון. והנה יש שני סוגי מדות.

הזוהר מכנה אותה "אהבה זוטא", אהבה קטנה. מדעת תחתון נוכל להבין כעת גם את דעת עליון, באמצעות הבחנה בין שני סוגי מדות.

הא' המדות הנולדי' מהשכל וכשהם נולדים ונמשכים מהשכל ע"י הדעת אז הם בבחי' פנימיות ובכירור יותר מכל סיג.

הראשונות הן המדות הנולדות מן השכל; וכשהן נולדות ונמשכות מן השכל באמצעות הדעת, הן בבחינת פנימיות ומבוררות יותר מכל סיג.

הסוג הראשון הוא רגשות הנולדים מן השכל. כשהדעת ממשיכה אותם מן השכל, הם פנימיים ומבוררים יותר, ונקיים יותר מסיגים.

24 והב' הם המדות שלמעלה מהשכל. ונקי אהבה רבה שיש בכל נפש. ולמעלה הוא בחי' מדות שבכתר

חוי"ג דא"א³²

והסוג השני הוא המדות שלמעלה מן השכל. אהבה זו נקראת אהבה רבה, והיא מצויה בכל נפש. ולמעלה, זו בחינת המדות שבכתר: חסד וגבורה דאריך אנפין,

הסוג השני של הרגשות הוא למעלה מן השכל: "אהבה רבה", האהבה הגדולה הטמונה בכל נפש. שורשה למעלה הוא במדות שבכתר, בחסד ובגבורה דאריך אנפין — הבחינה החיצונית של כתר.

שהם למעלה מהשכל שהוא חוי"ב רק שנמשכים דרך מעבר בחוי"ב. והם נמשכים ע"י הדעת שעומד בקו האמצעי. מכוון תחת הכתר.

שהן למעלה מן השכל, כלומר מחכמה ובינה, אלא שהן נמשכות דרך מעבר בחכמה ובינה. הן נמשכות באמצעות הדעת העומדת בקו האמצעי, מכוונת בדיוק תחת הכתר.

מדות אלה שבכתר גבוהות מחכמה ובינה, אף שהן עוברות דרכן בדרכן למטה. הן נמשכות באמצעות דעת שבקו האמצעי, העומדת ישירות תחת הכתר.

משא"כ חוי"ב הם חח"ן מימין בגי' משמאל לכן ע"י הדעת זה נמשכים המדות דכתר שהם מדות שלמעלה מהשכל להיות נמשכין בז"א.

מה שאין כן חכמה ובינה, שהן חח"ן בימין ובגי' בשמאל. לכן באמצעות הדעת הזאת נמשכות מדות הכתר, שהן מדות שלמעלה מן השכל, ונמשכות בז"א.

חכמה ובינה מצויות בשני הקווים הצדדיים — הימני והשמאלי — ולכן רק דעת שבקו האמצעי יכולה להמשיך ישירות את מדות הכתר אל ז"א, מדות הרגש של אצילות.

ולמטה הוא הגילוי במדות שכלב כו' ובח"י אה"ר זו ישנה גי' בכל א' וכמ"ש בתניא (סי' מ"ו)³³ ע"פ בהמות הייתי עמך³⁴ בהמות לשון רבים כו' דעת העליון הכולל חו"ג³⁵ כו' ע"ש.

ולמטה מתגלה הדבר במדות שכלב וכו'. ובחינת אהבה רבה זו קיימת גם בכל אחד, כמו שכתוב בתניא (סוף פרק מ"ו) על הפסוק "בהמות הייתי עמך" — "בהמות" לשון רבים וכו', דעת עליון הכולל חסד וגבורה וכו'; עיין שם.

למטה, באדם, הדבר מתגלה ברגשות הלב. בתניא, פרק מ"ו, מלמד אדמו"ר הזקן שאהבה רבה זו מצויה בכל אחד, וקורא את "בהמות הייתי עמך" בלשון רבים כרמז לדעת עליון הכולל חסד וגבורה: אהבה שלמעלה מן השכל.

וזהו ענין רבקה שהוא בח"י קשר וחבור של שלש³⁶ או ארבע בקר יחד להיותה בח"י אה"ר שהוא המדות שלמעלה מהשכל שהם בחינת התכללות כל המדות יחד ואין בהם התחלקות כלל.

וזהו עניינה של רבקה, שהיא בחינת קשר וחבור של שלושה או ארבעה בקר יחד. היא בחינת אהבה רבה — המדות שלמעלה מן השכל, שבה כל המדות נכללות יחד ואין בהן התחלקות כלל.

זהו עניינה של רבקה: המילה "רבקה" מציינת קשר הכורך יחד שלושה או ארבעה בקר, ומשמשת משל לאהבה רבה, שבה כל הרגשות מתאחדים ואין ביניהם חלוקה.

(וכנ"ל שדעת כולל חו"ג שהן תרין עטרין הנמשכים מכתפין דאריך) כי בהמדות שעיקר התהוותן הוא מהשכל שייך התחלקות המדרגה.

ואילו במדות שעיקר התהוותן מן (וכנזכר לעיל, שהדעת כוללת חסד וגבורה, שהם שני העטרין הנמשכים מכתפין דאריך) השכל שייכת התחלקות מדרגות.

כאמור, דעת עליון כוללת חסד וגבורה, שני העטרין הנמשכים מ"כתפיו" של אריך אנפין. לעומת זאת, רגשות שמקורם העיקרי בשכל מתחלקים למדרגות.

כי אותו השכל שמוליד אהבה הוא אינו אותה ההשכלה המוליד יראה ואותו השכל שמוליד יראה אינו המוליד אהבה.

כי השכל המסוים שמוליד אהבה אינו אותה השגה שמולידה יראה, והשכל שמוליד יראה אינו השכל שמוליד אהבה.

הסיבה היא שההשגה שיוצרת אהבה שונה מן ההשגה שיוצרת יראה, ולכל רגש מקור שכלי משלו.

ולכן המדות הנולדים מהן הן בחי' ענפין מתפרדין זמ"ז משא"כ בלמעלה מהשכל אין שייך התחלקות³⁷ כלל והוא ע"ד ההפרש בין עולם העקודים לעולם הנקודים.³⁸

ולכן המדות הנולדות מהן הן בחינת ענפים נפרדים זה מזה. מה שאין כן במה שלמעלה מן השכל, שם לא שייכת התחלקות כלל. הדבר דומה להבדל שבין עולם העקודים לעולם הנקודים:

לכן רגשות שנולדים מן השכל דומים לענפים נפרדים. למעלה מן השכל אין התחלקות. ההבדל הקבלי בין עולם העקודים — הקשורים יחד — לעולם הנקודים — הנקודות — ממחיש זאת.

שבעקודי כל הע"ס עקודי בכלי' א' ואין בהם התחלקות כלל. משא"כ בנקודים הם י' נקודות מחולקי'.

שבעקודים כל עשר הספירות עקודות בכלי אחד ואין בהן התחלקות כלל; ואילו בנקודים הן עשר נקודות נפרדות.

בעקודים כל עשר הספירות קשורות בכלי אחד ואין ביניהן התחלקות; בנקודים הן עשר נקודות נפרדות, כל אחת בכלי משלה.

והיינו משום כי נקודים הוא מבחינת חכמה (כי בענין טנת"א הנקודות בחינת חכמה כו') ושם שייך התחלקות אבל העקודים הוא מבחי' כתר דשם הוא למעלה מההתחלקות.

והטעם לכך הוא שנקודים הם מבחינת חכמה (כי בענין טעמים, נקודות, תגין ואותיות, הנקודות הן בחינת חכמה וכו'), ושם שייכת התחלקות; ואילו עקודים הם מבחינת כתר, שבו הדבר למעלה מהתחלקות.

נקודים נובעים מחכמה: במערכת הקבלית של טעמים, נקודות, תגין ואותיות, הנקודות מקבילות לחכמה. בדרגת חכמה תיתכן התחלקות. עקודים נובעים מכתר, שלמעלה מהתחלקות.

ולכן בחי' המדות שלמעלה מהשכל הנק' אה"ר שיש בכל נפש זה נק' בחי' רבקה שהוא קשר וחבור כמה בהמות דר"ל התכללות המדות יחדו ממש.

ולכן בחינת המדות שלמעלה מן השכל, הנקראת אהבה רבה ומצויה בכל נפש, נקראת בחינת רבקה — קשר וחבור של כמה בהמות, כלומר התכללות ממשית של כל המדות יחד.

לכן המדות שלמעלה מן השכל, הנקראות אהבה רבה ומצויות בכל נפש, נקראות רבקה — קשר המאחד כמה בעלי חיים: כל הרגשות ממש נכללים יחד.

וז"ש ותרד העינה³⁹ יש לפרשו כפשוטו לי ירידה ממש כי החכ' נק' מעיין. כי והחכמה מאין תמצא⁴⁰ מבחי' כתר כמו המעיין הנובע מתחת לארץ. ונהר הוא בחי' בינה.

וזהו שכתוב "ותרד העינה": אפשר לפרש זאת כפשוטו, כלשון ירידה ממש. שהרי חכמה נקראת מעיין, כי "והחכמה מאין תמצא" — מבחינת כתר, כמו מעיין הנובע מתחת לארץ; ונהר הוא בחינת בינה.

כעת אפשר לקרוא את בראשית כד, טז, "ותרד העינה", כפשוטו: ירידה. חכמה נקראת מעיין מפני שהיא נובעת מן האין, מכתר, כמו מים העולים מתחת לאדמה; בינה היא הנהר הרחב הזורם ממנו.

והנה לגבי רבקה שהם המדות שבכתר אי"כ ההמשכה בחו"ב נקי ותרד העינה (ועמ"ש בפ"י ויוציאנו⁴¹ ה' אלקינו ממצרים. או"א שהלבישו לזרועות דא"א כו') ותמלא כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא.

והנה ביחס לרבקה, שהן המדות שבכתר, ההמשכה לחכמה ובינה נקראת "ותרד העינה" (ועיין מה שנתבאר בפירוש "ויוציאנו ה' אלקינו ממצרים": אבא ואמא שהלבישו לזרועות דאריך אנפין וכו'). "ותמלא כדה" — אלו כ"ד ספרי התורה

ביחס לרבקה, המדות שבכתר, ההמשכה לחכמה ובינה היא ירידה, ולכן נאמר "ותרד העינה". (אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "ויוציאנו ה' אלקינו ממצרים", שבו אבא ואמא מלבישים את "זרועות" אריך אנפין, כלומר חכמה ובינה מלבישות את מדות הכתר). "ותמלא כדה" — האותיות כ"ד שבמילה "כדה" הן רמז לכ"ד ספרי התורה.

דאורייתא מחכמה נפקת. ובעבודה הוא שע"י האה"ר ממשיכים התגלות אור א"ס בחכמה ובתורה דמחכמה נפקת.

שהרי התורה יוצאת מחכמה. ובעבודת ה' פירוש הדבר הוא שבאמצעות אהבה רבה ממשיכים את גילוי אור אין סוף בחכמה ובתורה, היוצאת מחכמה.

התורה באה מחכמה. בעבודת האדם פירוש הדבר הוא שבאמצעות אהבה רבה ממשיכים את גילוי אור אין סוף בחכמה ובתורה הנובעת ממנה.

ותעל כי באמת ירידה זו עלייה היא כי פ"י אורייתא מחכמה נפקת היינו שהתגלותה היא מחכמה

"ותעל" — כי לאמיתו של דבר ירידה זו היא עלייה. פירוש "אורייתא מחכמה נפקת" הוא שהתגלותה היא מחכמה

"ותעל": ירידה זו היא למעשה עלייה. האמירה שהתורה יוצאת מחכמה פירושה שהיא מתגלה באמצעות חכמה.

אבל שרשה למעלה מהחכמה כי תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור^{42, 43} שהם בחי' כתר וא"כ התורה נמשכת מחכ' שבכתר

אבל שורשה למעלה מן החכמה. שהרי תרי"ג מצוות התורה, יחד עם שבע מצוות דרבנן, הן תר"ך עמודי אור, בחינת כתר; ואם כן, התורה נמשכת מחכמה שבכתר

אולם שורש התורה גבוה מחכמה. תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן הן יחד תר"ך, כמניין "עמודי אור" שבכתר. לכן התורה נובעת מן החכמה שבכתר.

שהיא גבוה מבחי' המדות שבכתר הנקי רבקה של שלש בקר כנ"ל (ועמ"ש במ"א בענין תנופת שתי הלחם ע"ג שני הכבשים):

הגבוהה מבחינת המדות שבכתר, הנקראות רבקה של שלושה בקר, כנוצר לעיל. (ועיין מה שנתבאר במקום אחר בענין תנופת שתי הלחם על גבי שני הכבשים.)

חכמה שבכתר גבוהה מן המדות שבכתר, הנקראות רבקה. כאשר רבקה ממלאת את כדה בתורה, היא עולה מעל מדרגתה שלה. בסוגריים מובאת הפניה לדיון במקום אחר על הנפת שתי הלחם של חג השבועות יחד עם שני הכבשים.

קטע 6 • 251-26

מים רבים והון ביתו

25 וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.⁴⁴ והיינו להיות שאהבה זו היא בחי' אה"ר ששרשה

למעלה מהשכל ע"כ לא ישקיטו המים

וזהו [פירוש] "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". כלומר, מאחר שאהבה זו היא בחינת אהבה רבה, ששורשה למעלה מן השכל, לכן המים הרבים

כעת הפסוק מתבאר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" מתייחס לאהבה רבה, ששורשה למעלה מן השכל. לכן "המים הרבים" אינם יכולים לכבות אותה.

רבים והנהרות שהן השגות אלקות הנמשכים מחו"ב דאצי" את האהבה זו כיון ששרשה למעלה מכל ההשגות ונמשכה מבחי' דעת עליון הממשיך בחי' מדות שבכתר כו'.

והנהרות — שהן השגות אלקות הנמשכות מחכמה ובינה דאצילות — אינם יכולים להשקיט אהבה זו, מאחר ששורשה למעלה מכל ההשגות והיא נמשכת מבחינת דעת עליון, הממשיך את בחינת המדות שבכתר וכו'.

"המים הרבים" ו"הנהרות" הם השגות אלקות הנמשכות מחכמה ובינה דאצילות. אין בכוחם להשקיט אהבה זו, שכן שורשה מעבר לכל השגה והיא נמשכת מדעת עליון, הממשיך את המדות שבכתר.

אך אם יתן איש את כל הון ביתו בוז יבזו לשון ביזה ושלל כי ביתו קאי על אותיות התורה דכתיב בחכמה יבנה בית.⁴⁵

אבל "אם יתן איש את כל הון ביתו... בוז יבזו" — לשון של ביזה ושלל. שכן "ביתו" מתייחס לאותיות התורה, ככתוב: "בחכמה יבנה בית".

החלק השני של הפסוק: "אם יתן איש את כל הון ביתו". אדמו"ר הזקן מפרש את "בוז יבזו" לא כלשון ביזיון, אלא מלשון ביזה ושלל — תפיסת עושר רב. "ביתו" הוא אותיות התורה, שנבנה בחכמה.

26 והון ביתו היינו מ"ש ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים⁴⁶ והיינו בחי' דעת העליון שממשיך גילוי

בחי' הכתר⁴⁷ שלמעלה מהחכמה.

ו"הון ביתו" הוא מה שכתוב: "ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים"; וזו בחינת דעת עליון, הממשיך את גילוי בחינת כתר, שלמעלה מחכמה.

"הון ביתו" הוא "כל הון יקר ונעים" שהדעת ממלאת בו את החדרים (משלי כד, ד). וזהו דעת עליון, הממשיכה את גילוי הכתר, שלמעלה מחכמה.

ודעת זה מחבר חו"ב שהם תושב"כ ותושבע"פ וממשיך בהן אור הכתר דהיינו להיות גילוי רצון העליון איך לעשות הסוכה והציצית והתפילין.

ודעת זו מחברת את חכמה ובינה, שהן תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וממשיכה בהן את אור הכתר; כלומר, מתגלה הרצון העליון — כיצד לעשות את הסוכה, הציצית והתפילין.

דעת עליון מחברת את חכמה ובינה, המקבילות לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה, וממשיכה בהן את אור הכתר, שהוא רצון ה'. פרטי המצוות המעשיים מבטאים את רצונו העליון של ה' המתגלה — כיצד בדיוק לעשות סוכה, ציצית ותפילין.

ולכן גם בחיי אה"ר הנ"ל תתרוה צמאונה ע"י גילוי זה כיון שהוא ג"כ המשכת דעת עליון ולא עוד

ולכן גם בחינת אהבה רבה הנזכרת לעיל תרווה את צמאונה באמצעות גילוי זה, מאחר שגם הוא המשכת דעת עליון. ולא זו בלבד,

לכן גם אהבה רבה, האהבה הצמאה שלמעלה מן השכל, באה על סיפוקה באמצעות גילוי זה שבתורה, משום שגם התורה נמשכת מדעת עליון.

אלא שהוא המשכה מבחי" גבוה יותר הרבה מהמשכת המדות שלמעלה מהשכל כי המדות הם בחי" ז"ת דא"א.

אלא שזו המשכה מבחינה גבוהה הרבה יותר מן המשכת המדות שלמעלה מן השכל; שכן המדות הן בחינת שבע התחתונות דאריך אנפין,

יתרה מזו, התורה נמשכת ממדרגה גבוהה בהרבה מן המדות שלמעלה מן השכל. מדות אלה הן שבע הספירות התחתונות דאריך אנפין — הרגשות שבכתר.

אבל הון ביתו הוא התורה זהו בחי" ג"ר דא"א (ועמ"ש בדרוש השופר⁴⁸ שהכתר הוא ממוצע^{49,50} בין המאציל לנאצלים שיש בו מבחי" תחתונה שבמאציל והוא בחי" ג"ר דא"א.

ואילו "הון ביתו", שהיא התורה, הוא בחינת שלוש הראשונות דאריך אנפין. (וראה מה שכתוב בדרוש השופר, שהכתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים, שכן יש בו מבחינת התחתונה שבמאציל, וזו בחינת שלוש הראשונות דאריך אנפין

התורה, "הון ביתו", נמשכת משלוש הראשונות, המוחין שבכתר. בסוגריים מובא דרוש השופר: הכתר הוא ממוצע בין המאציל, ה', לבין הנאצלים, הספירות; שלוש הספירות הראשונות שבו נוגעות במדרגה התחתונה שבמאציל.

ויש בו בחי" שרש הנאצלים והוא מז"ת ע"ש. וא"כ מובן איך שבחי" זו דהון ביתו הנמשך ע"י התורה שהוא מבחי" ג"ר גבוה לאין קץ גם מבחי" המדות שלמעלה מהשכל שהן בחי" ז"ת כו.

ויש בו בחינת שורש הנאצלים, והיא משבע התחתונות; עיין שם. ואם כן מובן כיצד בחינה זו של "הון ביתו", הנמשכת באמצעות התורה מבחינת שלוש הראשונות, גבוהה לאין קץ אפילו מבחינת המדות שלמעלה מן השכל, שהן בחינת שבע התחתונות וכו.

שבע הספירות התחתונות שבכתר הן שורש הספירות הנאצלות. לכן "הון ביתו", הנמשך באמצעות התורה משלוש הראשונות שבכתר, גבוה לאין קץ מן הרגשות שלמעלה מן השכל, הנמשכים משבע התחתונות

וזהו ותרד העינה כו' ותעל שהיא עלייה גדולה למעלה מבחי' רבקה. וביאור הענין שדעת זה שנמשך ע"י התורה דהיינו מ"ש הון ביתו גבוה מבחי' דעת הממשיך אה"ר יובן עם מ"ש בלקי"ת פי שמות⁵¹ ע"פ

וזהו "ותרד העינה" וכו', "ותעל" — עלייה גדולה, למעלה מבחינת רבקה. וביאור הענין, שדעת זו הנמשכת באמצעות התורה, כלומר "הון ביתו", גבוהה מבחינת הדעת הממשיכה אהבה רבה, יובן על פי מה שכתוב בלקוטי תורה, פרשת שמות, על הפסוק

זהו פירוש "ותרד... ותעל": ירידתה של רבקה אל התורה מעלה אותה למעלה ממדרגתה. שהדעת הנמשכת באמצעות התורה גבוהה מן הדעת הממשיכה אהבה רבה מתבאר בלקוטי תורה על שמות, על הפסוק "כי סר לראות" (לפי הערת קה"ת, לקוטי תורה של האריז"ל)

כי סר לראות⁵² שבחי' דעת הכולל תרין עטרין⁵³ עם היותן מדות דכתר הוא למטה מבחינת דעת הכולל תרין אחסנתוי דא"א כו' שממשיך ב"פ קדמאין שהם בחי' חב"ד שבחוי"ג דא"א.

"כי סר לראות": בחינת הדעת הכוללת את שתי העטרין, אף שהן מדות שבכתר, נמוכה מבחינת הדעת הכוללת את שתי האחסנתוי דאבא ואמא וכו', הממשיכה שתי בחינות קדמאין, שהן בחינת חכמה, בינה ודעת שבחסד וגבורה דאריך אנפין

שם האריז"ל מבחין בין שתי בחינות דעת: האחת כוללת את "שתי העטרין" — חסד וגבורה שבכתר, המדות שלמעלה מן השכל; והגבוהה ממנה כוללת את "שתי האחסנתוי" של אבא ואמא, הממשיכות את המוחין, חכמה, בינה ודעת, שבחסד וגבורה דאריך אנפין

ועמ"ש בפי' ראה אנכי נותן⁵⁴ בענין יום יעמס לנו⁵⁵ כו' ע"ש. ויובן שייכות ש"י עולמות⁵⁶ לדעת זה. וגם דעת זה שרשו עוד גבוה יותר דהיינו מתקון ואמת כו'. וז"ש תורת אמת⁵⁷ (כו').

וראה מה שכתוב בפרשת "ראה אנכי נותן" בענין "יום יעמס לנו" וכו', עיין שם. ותובן שייכותם של שי' עולמות לדעת זו. (וגם שורשה של דעת זו גבוה עוד יותר, כלומר מתיקון "ואמת" וכו'. וזהו שכתוב "תורת אמת" וכו')

הפניות נוספות: מאמר על "ראה אנכי נותן" בפרשת ראה, העוסק ב"יום יעמס לנו". שי' העולמות שהחכמים מבטיחים לצדיקים קשורים לדעת זו. שורשה גבוה עוד יותר, בתיקון מ"ג תיקוני דיקנא העליונים הנקרא "ואמת"; לכן התורה נקראת "תורת אמת"

ובכ"ז יובן מארז"ל דחייב אדם לברך מאה ברכות⁵⁸ בכל יום. דצי"ל מספר מאה דוקא. אלא

ובכך יובן מאמר רז"ל שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. ויש להבין: מדוע דווקא המספר מאה? אלא

המאמר מיישם כעת את הדברים על תקנת חכמים לברך מאה ברכות בכל יום. מדוע דווקא מאה

כי פי' א"ת מה אלא מאה^{59,60} כי מה היינו בחי' מלי⁶¹ ממכ"ע וצריך להמשיך מבחי' סוכ"ע בממכ"ע.⁶²

הפירוש הוא: "אל תקרי מה אלא מאה". שכן "מה" היא בחינת מלכות, ממלא כל עלמין; ויש להמשיך מבחינת סוכב כל עלמין אל ממלא כל עלמין.

חכמים דורשים מן הפסוק "מה הי' אלקיך שואל מעמך", וקוראים "מה" — "מאה". "מה" רומז למלכות, לאור האלקי הממלא את העולמות ומחיה אותם לפי מידתם. מטרת הברכות היא להמשיך את האור המקיף אל תוך האור האלקי השוכן בעולמות

והוא ע"י הכתר שהוא הממוצע בין המאציל לנאצלים. ולכן צ"ל מאה ברכות דוקא להמשיך מע"ס דא"א הכלולים מעשר

והמשכה זו היא באמצעות הכתר, שהוא הממוצע בין המאציל לנאצלים. לכן דווקא מאה ברכות, כדי להמשיך מעשר הספירות

המשכה זו נעשית באמצעות הכתר, הממוצע בין ה' לבין הספירות. לכן מספר הברכות הוא מאה: עשר הספירות דאריך אנפין, שכל אחת מהן כלולה מעשר.

דהיינו שיהי' ההמשכה גם מג"ר דא"א כנ"ל. וזהו ונאם הגבר הוקם ע"ל⁶³ שהעיי' מורה על ז"ת. והלמ"ד על ג"ר.

כלומר, שההמשכה תהיה גם משלוש הראשונות דאריך אנפין, כנזכר לעיל. וזהו "ונאם הגבר הוקם על", שכן העיי' מורה על שבע התחתונות והלמ"ד על שלוש הראשונות.

מניין כל עשר הספירות, ולא רק שבע, פירושו שההמשכה מגיעה גם לשלוש הראשונות דאריך אנפין, מקור התורה שהזכרה לעיל. רמז לכך בדברי דוד "ונאם הגבר הוקם על": עיי', שערכה 70, מייצגת את שבע התחתונות, ולמ"ד, שערכה 30, את שלוש הראשונות; יחד מאה.

(ובזה יובן משארז"ל שהיו מתים ק' אנשים בכל יום עד שתקן דוד מאה ברכות. וצ"ל השייכות שעיי' המאה ברכות פסקו מלמות).

ובכך יובן מה שאמרו רז"ל שמאה אנשים היו מתים בכל יום עד שתקן דוד מאה ברכות. וצריך להבין את הקשר: כיצד פסקו (למות באמצעות מאה הברכות).

מאמר קשור אומר שמאה אנשים היו מתים בכל יום, עד שדוד המלך תיקן מאה ברכות. אדמו"ר הזקן מבקש לבאר כיצד הברכות הפסיקו את המיתה.

אך הענין כי הנה ע"י גילוי זה דסוכ"ע יהיה תחייה לע"ל. והנה ענין תחיית המתים שיהיה גוף עם קרביים ומעיים וחי וקים לעולם בלי אכילה ושתייה.

אך העניין הוא שעל ידי גילוי זה של סובב כל עלמין תהיה תחיית המתים לעתיד לבוא. וענין תחיית המתים הוא שיהיה גוף, על קרביו ומעיו, החי וקיים לעולם בלי אכילה ושתייה.

התשובה היא שגילוי סובב כל עלמין יביא לתחיית המתים. הגוף שיקום לתחייה יהיה גוף ממש, על כל איבריו, ובכל זאת יחיה לעולם בלי מזון ושתייה.

ואיך הוא זה אלא ע"י שיהי' גילוי סוכ"ע דקמיה שוה רוחניות וגשמיות ממש. ע"כ גם הגוף יוכל לחיות מזה.

וכיצד ייתכן הדבר? אלא על ידי שיהיה גילוי סובב כל עלמין, שלפניו הרוחניות והגשמיות שוות ממש. לכן גם הגוף יוכל לחיות מזה.

הדבר יתאפשר רק באמצעות גילוי סובב, שלפניו הרוחני והגשמי שווים; כך יוכל גוף גשמי לקבל ממנו חיות ישירות. מאה הברכות ממשיכות את סובב, ועל כן הן פועלות כנגד המיתה.

קטע 7 • 271

הגוף חי מאור אין סוף

27 ועדי"מ באדם יש ב' מיני המשכות. הא' בבחי' פנימיות השכל במוח. ומדות בלב. כח המעשה ביד כו'.

ולמשל, באדם יש שני אופני המשכה. האחד הוא בדרך של פנימיות: השכל במוח, המדות בלב, וכוח המעשה ביד וכו'.

משל מן האדם: לנפש יש שתי דרכים להגיע אל הגוף. הראשונה פנימית: כל כוח נמצא באיבר המתאים לו — השכל במוח, הרגש בלב וכוח המעשה ביד.

והב' בחי' מקיף והוא הרצון והמחשבה שישנו אפילו ברגל שמיד כשרוצה להניע רגלו תתנענע רגלו כו'.

והשני הוא בחינת מקיף, והוא הרצון והמחשבה, הנמצאים אפילו ברגל; שהרי מיד כשהאדם רוצה להניע את רגלו, היא נעה וכו'.

השני הוא בחינת מקיף: הרצון והמחשבה מגיעים אפילו לרגל, שאין לה כוח חשיבה משלה. ברגע שהאדם רוצה להזיז את רגלו, היא נעה.

ואע"פ שהרגל אינו כלי לגילוי המחשבה מ"מ פועל בו המחשבה וזהו בחי' מקיף. ועדי"ז גם הגוף הגשמי יקבל חיות וקיום למזון מאור א"ס ב"ה ממש וד"ל:

ואף שהרגל אינה כלי לגילוי המחשבה, בכל זאת המחשבה פועלת בה; וזהו בחינת מקיף. ועל דרך זו גם הגוף הגשמי יקבל חיות וקיום, כמזון, מאור אין סוף ברוך הוא עצמו, וד"ל.

הרגל אינה כלי למחשבה, ובכל זאת המחשבה פועלת בה — כוח שפועל בדבר שאינו יכול להכיל אותו. באותו אופן, בתחיית המתים הגוף הגשמי יקבל חיות ישירות מאור אין סוף, כמזונו, בלי צורך באכילה. אדמו"ר הזקן מסיים: "וד"ל" — ומובן די למבין.

בעבודה

הרגשות הנולדים מן ההבנה זקוקים לדעת — חיבור עמוק ומתמשך — כדי להתברר; בלעדיו, אפילו אהבה בוערת שבתפילה עלולה לשאת שמץ של נפש הבהמית, המתבטא לאחר מכן ככעס. אפשר לכחון אם מסירות היא לה' בלבד באמצעות מעשה הנוגד את המזג הטבעי, כפי שהוכיחה נדיבותו של רבי חנינא. האהבה רבה הנסתרת בכל נשמה, ששום הבנה שכלית אינה יכולה לכבות, באה לידי מימוש בתורה ובפרטיה המדויקים של המצוות, רצון ה' שהתגלה, וכן באמירת מאה ברכות בכל יום.

שאלות לשיחה

- כיצד ייתכן ששני הדגמים של הספירות — ההשתלשלות האנכית ושלוש הקווים — יהיו אמת בעת ובעונה אחת, ומה מתאר כל אחד מהם בחי' הרגש של האדם?
- מדוע מסיק אדמו"ר הזקן שכעס לאחר תפילה נלהבת מעיד על תערובת זרה בתפילה עצמה, וכיצד הוא מיישב זאת עם דברי התניא, פרק כ"ח?
- ממה חשש רבי חנינא בן תרדיון בעניין מסירות נפשו, ומדוע הוכיחה נתינת כספי הפורים שלו שמסירותו הייתה טהורה?
- מדוע נקראת אהבה רבה "רבקה", ומדוע ירידתה אל המעיין היא למעשה עלייה?
- כיצד קשורות מאה הברכות היומיות לתחיית המתים, לפי המאמר?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור על הנ"ל

ההערה מציגת שתי הנחות נוספות של אותו ביאור, שנדפסו בכרך המאמרים משנת 5569 (1808-09). הן מאפשרות לקורא להשוות את הנוסח ולהשלים קטעים שקוצרו כאן.

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ט ע"י יג. עוד הנחה שם ע"י לג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. ביאור זה נזכר בסה"מ תרס"ט ע"י קסח בענין ד"ע הממשיך מבחי' הכתר.

פסוקה 2

2 "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה... אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, בוז יבזו לו". המאמר מפרש את חלקו השני של הפסוק

שיר השירים ח':7 Song of Songs

מִים רַבִּים לֹא יִכְלֹוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֵהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטָפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹנוֹתָיו בְּאֵהָבָה בּוֹז יִבְזּוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 אם כסף תלוה

"אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך, לא תהיה לו כנושה". הפסוק מובא כדוגמה לכך ש"אם" פירושה "כאשר" ולא "אם"

שמות כ"ב:24 Exodus 22:24

אִם־כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־הָעֲנִי עִמָּךְ לֹא־תִהְיֶה לוֹ כְּנוֹשֶׁה לֹא־תִשְׁמָנוּ עָלָיו נֶשֶׁךְ:

If thou lend money to any of My people, even to the poor with thee, thou shalt not be to him as a creditor; neither shall ye lay upon him interest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כב, כד.

4 ובדעת חדרים ימלאון

"ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים". ה"הון" שבפסוק זה נקשר ל"הון ביתו" שבשיר השירים.

משלי כ"ד:4 Proverbs 24:4

וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל־הוֹן יָקָר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ משלי כד, ד.

5 ביאור על הנ"ל

Maamarei Admur HaZaken 5569: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ט ע"י יג. עוד הנחה שם ע"י לג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. ביאור זה נזכר בסה"מ תרס"ט ע"י קסח בענין ד"ע הממשיך מבחי' הכתר.

6 ואם יהי היובל

"ואם יהי היובל..." היובל עתיד בוודאי להגיע, ולכן גם כאן פירוש "אם" הוא "כאשר".

במדבר ל"ו:4 Numbers 36:4

וְאִם־יִהְיֶה הַיּוֹבֵל לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נִחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנְחַלַּת מִטָּה אֲבֹתֵינוּ יִגָּרַע נִחֲלָתָן:

And when the jubilee of the children of Israel shall be, then will their inheritance be added unto the inheritance of the tribe whereunto they shall belong; so will their inheritance be taken away from the inheritance of the tribe of our fathers.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה במדבר לו, ד.

פסוקה 3

7 בחכמה יבנה בית

"בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן". הפסוק נקרא כנגד החכמה והבינה, שני השלבים הראשונים בבניית ה"בית"

משלי כ"ד:3 Proverbs 24:3

בְּחִכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וּבִתְבוּנָה יִתְכַּוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כד, ג.

8 ובדעת חדרים ימלאון

"ובדעת חדרים ימלאון". זהו השלב השלישי, הדעת, העומד במוקד המאמר

משלי כ"ד:4 Proverbs 24:4

וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל־הוֹן יָקָר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 סדר השתלשלות דיי"ס

ההערה מפנה לדיון מקביל בנושא הבא: סדר השתלשלות עשר הספירות

הערת קה"ת

בהבא לקמן ראה ביאורו להצ"צ ע"י ערה ואילך. לקו"ת ואתחנן ה', א ואילך. סה"מ תקס"ח ע"י קפד ואילך. ובד"ה כי תבאו אל הארץ תרס"ו ע"י רכד, ובד"ה אם בחקתי תלכו תרס"ז (בהמשך תרס"ו) ע"י תלו.

פסוק 4

מבשרי אחזה
 "מבשרי אחזה אלוהי". בחסידות הפסוק מתפרש כך שממבנה האדם אפשר להבין כיצד הדברים הם למעלה.

איוב כ"ו:19 Job 19:26

ואחר עורי נקפוצא ומבשרי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יט, כו.

חכמה כח מ"ה
 תניא, פרק ג, מגדיר כך גם הוא: השכל נקרא חכמה, "כוח מה", והבינה מפתחת אותו; יחד הן ה"אב" וה"אם" המולידים אהבה ויראה לה. זהו הניסוח שבו משתמש המאמר בפסוק הבאה.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 3:5-6 Tanya, Likkutei Amarim
 ג:ה-ו

וביאור הענין, פי הנה השכל שבנפש המשפלת, שהוא המשפיל כל דבר - נקרא בשם "חכמה", "כח" מ"ה". וכשמוציא כחו אל הפועל, שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו, מתוך איזה דבר חכמה המושפלת בשכלו - נקרא "בינה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ת"ו בהקדמה. ראה תניא פ"ג ופ"ה ובליקוט פירושים שם.

פסוק 5

והחכמה מאין תמצא
 "והחכמה מאין תמצא". בחסידות הפסוק נקרא כך: החכמה נמשכת מ"אין"; החכמה היא ראשית הופעת הגילוי מתוך מה שמעבר להבנה.

איוב כ"ח:12 Job 28:12

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

פסוק 6

אם הבנים
 "אם הבנים שמחה". בקבלה ביטוי זה מציין את הבינה, שממנה נולדות המדות, ה"בנים".

תהילים קי"ג:9 Psalms 113:9

מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללוֹהָ:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 9

ב' בחי' דעת
 במאמר מטות מסביר אדמו"ר הזקן שרגשות ללא הכוונת השכל מנותקים זה מזה — כעס אין חסד — וכאשר חכמה מתלבשת במדות הן משתלבות ומתמזגות. הדבר מקביל לדעת תחתון, המכניסה את השכל אל המדות.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת פי' מטות פו, ג. שמע"צ פג, א. שה"ש ל, ג. אוה"ת שופטים עי' תתמט. ד"ה אם בחקתי תלכו רס"ו (בהמשך תרס"ו). בלקו"ת בלק סט, ג מציין לענין הדעת כמו שמבאר כאן. וראה שם שכ"ק הצ"צ מציין לעוד מקומות בדא"ח, שם עא, ג. ואתחנן ו, א. ר"ה נו, ד.

הנה נודע שיש ב' בחי' במדות
 ההערה מציינת שהצמח צדק מביא את האמירה הזאת על שני סוגי המדות.

הערת קה"ת

מובא בביאורו"ז להצ"צ כרך א ע' רעה.

וכמ"ש ברי"מ
 הזוהר אומר שז"א אחד ותליא בעתיקא. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות ששורש המדות הוא בכתר, למעלה מן השכל.

זח"ג רצב, 292a Zohar III,

הערת קה"ת

זח"ג רצב, א. ראה לקמן עג א. לקו"ת ס"פ שמיני יט, ב. חקת נח, ב. שה"ש מו, ד. הנחת הר"פ ע' לג. ביאורו"ז לאדה"א נד, ב. ובכ"מ.

פסוק 12

וצריך להבין בחי' דעת מהו משמש
 בלקו"ת תורה, מטות, מפנה אדמו"ר הזקן לקטע הזה: נאמר שם שבאמצעות חכמה ובינה שבתוך המדות מתבררות המדות של הנפש הבהמית, "כמבואר בביאור על ימים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה בעניין מה משמשת בחינת הדעת".

הערת קה"ת

בלקו"ת פי' מטות פו, ד, פו, ד מציין לכאן.

פסוק 13

אברהם שיצא ממנו ישמעאל
 המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
 ספרי דברים לב, ט.

הערת קה"ת

אברהם שיצא ממנו ישמעאל
 בספרי מובא שמאברהם יצא ישמעאל, ומיזחק יצא עשו, ואחר כך בא יעקב, שכל צאצאיו היו שלמים. רבנו הזקן מביא זאת כדי להראות שמידה קדושה — חסדו של אברהם — יכולה להוליד ענף שאינו קדוש.

ספרי דברים ש"ב:א'-ב'1-2 Sifrei Devarim 312:

... צאו מתוך שלי, אי אפשי שתהיו בתוכה, תנו לי חלקי שאֶהָא מכיריו. כִּהְיֵה שְׂבָא אֶבְרָהָם אֲבִינוּ לְעֹלָם יֵצֵא מִמֶּנּוּ פְסוּלָת, לְשִׁמְעָאֵל וְכָל בְּנֵי קְטוּרָה. בֵּא יִצְחָק לְעֹלָם יֵצֵא מִמֶּנּוּ פְסוּלָת, עֲשׂוּ וְכָל אֲלוֹפֵי אָדָם. חֲזְרוּ לְהִיטּוּ רָעִים יוֹתֵר מִן הָרָאוּשִׁים. וְכִשְׁבָּא יַעֲקֹב לֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ פְסוּלָת, אֶלָּא נִוְלָדוּ כָּל בְּנָיו כְּשָׂרִים, כְּעִנְיָן שְׁנֵאֲמַר (בראשית כה כז): "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֱהָלִים". מֵהִיכָן הַמָּקוֹם מִכִּי אֵת חֵלְקוֹ? מֵיַעֲקֹב, שְׁנֵאֲמַר: כִּי חֵלֶק הָיָה עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל ...

(Devarim 32:9) "For the portion of the L-rd is His people": An analogy: A king had a field and gave it to tenant-farmers, who began to steal from it — upon which he gave it to their sons — who began to be worse than the first. When a son was born to him, he said to them: Get out of what is mine. You cannot remain there. Give me my portion so that I can recognize it. Similarly, when our father Abraham came to the world, there issued from ...

Vocalized Edition (CC-BY-NC) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

20

כרשפי אש

"רשפיה רשפי אש, שלהבתיה". הפסוק שקודם למילים "מים רבים" מתאר אהבה הנוצרת כאש, והוא מכוון לאהבה העזה שבתפילה

שיר השירים ח:6 Song of Songs

שימני כחותם עלי־לִבְךָ כחותם על־זרועֶךָ כְּיַעֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׁאֵל קִנְיָה רֶשְׁפִּיָּה רֶשְׁפִּיָּה אֵשׁ שְׁלֵהֲבֶתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

21

מעשה דרי יוסי בן קיסמא

התלמוד מספר על ביקורו של רבי חנינא בן תרדיון אצל רבי יוסי בן קיסמא, על חילופי הדברים ביניהם בקשר להוראת תורה ברבים תחת גזירת רומי, ועל שאלתו בעניין העולם הבא

עבודה זרה י"ח א:6 Avodah Zarah 18a

תנו רבנן: כְּשֶׁחָלַה רַבִּי יוֹסִי בֶן קִיסְמָא, הָלַךְ רַבִּי חֲנִינְא בֶן תְּרַדְיוֹן לְבָקְרוֹ. אָמַר לוֹ: חֲנִינְא אָחִי, (אָחִי), אֵי אַתָּה יוֹדֵעַ שְׂאוּמָה זֹאת מִן הַשָּׁמַיִם הַמְּלִיכִיָּה? שֶׁהִחְרִיבָה אֶת בֵּיתוֹ וְשָׂרְפָה אֶת הַיְּכָל, וְהִרְגָה אֶת הַסִּדְרִי וְאֶבְדָה אֶת טוֹבִיו, וְעַדִּין הִיא קַיִמָּת. וְאֲנִי שְׂמַעְתִּי עֲלֶיךָ שְׂאֻמָּה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה [וּמִקְהֵיל קְהִלּוֹת בְּרַבִּים], וְסֵפֶר מוֹנֵחַ לָךְ בְּחִיקָה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

ע"ז יח, א. ראה לקו"ת ראה כב, ב. סה"ש תשי"ג ע' 705. סה"ש תנש"א ע' 159 הערה 47. סה"מ מלוקט כרך ד ע' קעא.

פסוקה 15

22

מה אני לחיי עוה"ב

רבי חנינא שואל: "מה אני לחיי העולם הבא?", ורבי יוסי שואל אם "מעשה בא לידו".

עבודה זרה י"ח א:7 Avodah Zarah 18a

אָמַר לוֹ: מִן הַשָּׁמַיִם יִרְחֶמוּ. אָמַר לוֹ: אֲנִי אוֹמֵר לָךְ דְּבָרִים שֶׁל טַעַם, וְאַתָּה אוֹמֵר לִי "מִן הַשָּׁמַיִם יִרְחֶמוּ"? תִּמָּה אֲנִי אִם לֹא יִשְׁרְפוּ אוֹתְךָ וְאֶת סֵפֶר תוֹרָה בְּאֵשׁ! אָמַר לוֹ: רַבִּי, מָה אֲנִי לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 19

23

שרירות לבו

"אלך בשרירות לבי". הביטוי מתאר אדם שנמשך רק אחר רצונותיו

דברים כ"ט:18 Deuteronomy 29

וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֵּאת וְהִתְפָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה־לִּי כִּי בְּשִׁרְרוֹת לִבִּי אֵלֶךְ לְמַעַן סִפּוֹת הָרוּה אֶת־הַצִּמְאָה:

and it come to pass, when he heareth the words of this curse, that he bless himself in his heart, saying: 'I shall have peace, though I walk in the stubbornness of my heart—that the watered be swept away with the dry';

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24

רק רע כל היום

"כל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום". הביטוי שואל כדי לתאר אדם שמחשבתו נתונה רק לרצונותיו

בראשית ו:5 Genesis 6

וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם בְּאָרְצוֹ וְכָל־יִצְרַר מַחְשַׁבְתּוֹ לְבוֹ רַק רַע כָּל־הַיּוֹם:

And the L-RD saw that the wickedness of man was great in the earth, and that every imagination of the thoughts of his heart was only evil continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

25

כל חפציה לא ישוו בה

"יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישוו בה" — נאמר על החכמה. כאן הדבר מתאר את תשוקתו של בעל המזג המלנכולי ללימוד

משלי ג:15 Proverbs 3

יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל־חִפְצֶיהָ לֹא יִשְׁוּוּ־בָהּ:

She is more precious than rubies; And all the things thou canst desire are not to be compared unto her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26

מבואר בח"פ להרמב"ם ע"ש פ"ח

בפרק ח' משמונה פרקים שלו, ההקדמה למסכת אבות, דן הרמב"ם בכך שאנשים נולדים עם מוטים הנוטים לתכונות מסוימות

שמונה פרקים ח:10 Eight Chapters 8

... ואמר, מברר עניין זה: "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע" וגו' (בראשית ג, כב), וכבר באר התרגום שיעור הכתוב: "ממנו לדעת טוב ורע". כלומר: הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם, ואין מין שני דומה לו בעניין הזה, שיהא הוא מעצמו, בדעתו ובמחשבתו, יודע הטוב והרע, ועושה כל מה שהוא חפץ, ואין מי שיעכב בידו. וכיון שכן הוא: "פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם" (שם) ואחר שהתחייב זה במציאות האדם, רצוני לומר: שיעשה בבחירתו מעשי הטוב והרע לכשיחפץ; התחייב לימודו דרכי הטוב, ...

This occasioned the sages to say that all miracles which deviate from the natural course of events, whether they have already occurred, or, according to promise, are to take place in the future, were fore-ordained by the Divine Will during the six days of creation, nature being then so constituted that those miracles which were to happen really did after-

wards take place. Then, when such an occurrence happened at its proper time, it may have been regarded as an absolute innovation, whereas in reality it was not., V, 6, which ...

Wikisource (Public Domain) • The Eight Chapters of Maimonides on Ethics, by Joseph I Gorfinkle (Public Domain)

פסקה 21

27 להגות בה יום ולילה

"והגית בו יומם ולילה". הציווי ללמוד תורה תמיד מובא כאן לתיאור אהבה טבעית ללימוד.

יהושע א:8:Joshua 1:8

לאִי־מוֹשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהִגִּיתָ בוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכְּתוּב בוֹ כִּי־אָז תִּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאָז תִּשְׁכִּיל:

This book of the law shall not depart out of thy mouth, but thou shalt meditate therein day and night, that thou mayest observe to do according to all that is written therein; for then thou shalt make thy ways prosperous, and then thou shalt have good success.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 לה' לבדו

"בלתי לה' לבדו". הביטוי מובא לתיאור התמסרות שהיא כולה לה', בלי מניע נוסף המעורב בה.

שמות כ"ב:19:Exodus 22:19

זֶכֶּךָ לְאֱלֹהִים יִתְּרָם בְּלֹתִי לַה' לְבַדּוֹ:

He that sacrificeth unto the gods, save unto the L-RD only, shall be utterly destroyed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 22

29 אם בא מעשה לידך

רבי יוסי שואל: "בא מעשה לידך?", ורבי חנינא מספר על מעות פורים שנתן לעניים.

עבודה זרה י"ח א:ח:ט'-8:9:Avodah Zarah 18a:8-9

אָמַר לוֹ: כְּלוּם מַעֲשֶׂה בָּא לְיָדְךָ? אָמַר לוֹ: מַעוֹת שֶׁל פּוּרִים נִתְחַלְפוּ לִי בְּמַעוֹת שֶׁל צְדָקָה וְחֻלְקָתִים לְעֵנִיִּים. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, מִחֻלְקָה יְהִי חֻלְקִי וּמִגּוּרְלָה יְהִי גּוּרְלִי. אָמְרוּ: לֹא הָיוּ יָמִים מוֹעֲטִים עַד שֶׁנִּפְטָר רַבִּי יוֹסִי בֶן קִיסְמָא, וְהָלְכוּ כָּל גְּדוּלֵי רוּמֵי לְקַבְּרוֹ וְהִסְפִּידוּהוּ הַסֵּפֶד גָּדוֹל, וּבִחְזָרְתָּ מִצְאֹוֹ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶן תַּרְדִּיּוֹן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּמִקְהֵיל קַהֲלוֹת בְּרַבִּים וְסֵפֶר תּוֹרָה מוֹנַח לוֹ בְּחִיקּוֹ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 23

30 מחלקך יהא חלקי

תשובת רבי יוסי לרבי חנינא לאחר ששמע על מעות פורים: "אם כך, יהא חלקי מחלקך וגורלי מגורלך".

עבודה זרה י"ח א:ח:ט'-8:9:Avodah Zarah 18a:8-9

אָמַר לוֹ: כְּלוּם מַעֲשֶׂה בָּא לְיָדְךָ? אָמַר לוֹ: מַעוֹת שֶׁל פּוּרִים נִתְחַלְפוּ לִי בְּמַעוֹת שֶׁל צְדָקָה וְחֻלְקָתִים לְעֵנִיִּים. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, מִחֻלְקָה יְהִי חֻלְקִי וּמִגּוּרְלָה יְהִי גּוּרְלִי. אָמְרוּ: לֹא הָיוּ יָמִים מוֹעֲטִים עַד שֶׁנִּפְטָר רַבִּי יוֹסִי בֶן

קִיסְמָא, וְהָלְכוּ כָּל גְּדוּלֵי רוּמֵי לְקַבְּרוֹ וְהִסְפִּידוּהוּ הַסֵּפֶד גָּדוֹל, וּבִחְזָרְתָּ מִצְאֹוֹ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶן תַּרְדִּיּוֹן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּמִקְהֵיל קַהֲלוֹת בְּרַבִּים וְסֵפֶר תּוֹרָה מוֹנַח לוֹ בְּחִיקּוֹ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

31 יש ב' מיני מדות

בלקוטי תורה, אמור, מובאת הבחנה מקבילה: הדעת המתפשטת במדות מחברת את השכל לרגש והיא החיות הפנימית שלהם, ואילו המדות העליונות — ה"שין" של "כבש" — למעלה מן השכל. הקטע קושר בין שני סוגי המדות לאותיות העבריות של "כסב" ו"כבש".

הערת קה"ת

מובא בלקוית אמור לט, ב.

פסקה 24

32 ולמעלה הוא בחי' מדות שבכתר חו"ג דא"א

דיון מקביל במדות שבכתר, חסד וגבורה דאריך אנפין

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' ראה ע' תשצו. מובא גם בלקוית אמור לו, ב.

33 וכמ"ש בתניא (ס"פ מ"ו)

סוף פרק מ"ו בתניא מסביר את "בהמות הייתי עמך" בלשון רבים, כרמז לדעת עליון הכוללת חסד וגבורה, וכאהבה שלמעלה מן השכל המצויה בכל ידוהי.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 46:10:Tanya, Likkutei Amarim 46:10

מ"ו:

וְכִכָּה הוּא כָּכָל נַפְשׁ מִישְׁרָאֵל בְּשַׁעַת עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. וְלָכֵן חַיִּיבוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹנֵם לְבָרְכָהּ לְקוֹם וְלַעֲמוֹד מִפְּנֵי כָּל עוֹסֵק בְּמִצְוָה, אֲף אִם הוּא בּוֹר וְעַם הָאָרֶץ, וְהִינֵנוּ, מִפְּנֵי ה' הַשּׁוֹכֵן וּמִתְלַבֵּשׁ בְּנִפְשׁוֹ בְּשַׁעַת זֶה, רַק שְׂאִיו נִפְשׁוֹ מְרֻגָּשׁ, מִפְּנֵי מָסָה הַחוּמָר הַגּוֹפֵנִי, שְׂלֵא נִזְדַּכְּה, וּמִחֻשִּׁיךְ עֵינֵי הַנֶּפֶשׁ מִרְאוֹת מִרְאוֹת אֱלֹהִים כְּמוֹ הָאֲבוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, שְׂרָאוּ עוֹלָמָם בְּחִיָּהֶם.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

34 בהמות הייתי עמך

"ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך". הלשון "בהמות" כרבים נדרשת כרמז לאהבה רבה שלמעלה מן השכל.

תהילים ע"ג:22:Psalms 73:22

וְאֶנִּי־בֶעַר וְלֹא אָדָע בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ:

But I was brutish, and ignorant; I was as a beast before Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 דעת העליון הכולל חו"ג

מאמר מאוחר יותר העוסק בדעת עליון הכוללת חסד וגבורה.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרנ"ז ע' ריט. בענין ב' בחי' דעת — ראה בלקוטי ביאורים להרה"ק ר' הלל לשער היחוד מכ"ק אדה"א הוצאת תשנ"ה קנ, א שמציין לכאן.

36 רבקה . . של שלש

לפי הערת קה"ת, הגמרא שם משתמשת במילה "רבקה" לציון קשר שכורך יחד בקר; אדמו"ר הזקן דורש את השם רבקה כחיבור המדות

עירובין י"ז ב27:Eruvin 17b

הערת קה"ת

עירובין יז, ב.

37 בלמעלה מהשכל אין שייך התחלקות

מאמר מגילת אסתר מיישם עקרון זה: במסירות הנפש של פורים, הנובעת מרצון פשוט שלמעלה מן השכל, כל ישראל היו שווים, "כאיש אחד", מפני שלמעלה מחכמה אין התחלקות. הוא מפנה בחזרה ל"מים רבים" שבתולדות.

הערת קה"ת

לקמן צה, א מציין לכאן.

38 ההפרש בין עולם העקודים לעולם הנקודים

דיון מקביל בהבדל שבין עולם העקודים לעולם הנקודים

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' ויקהל ע' ביצה. ב' צט.

39 ותרד העינה

"ותרד העינה ותמלא כדה ותעל". כל ביטוי בפסוק על רבקה נקרא כשלב בהמשכת האהבה שלמעלה מן השכל לתורה.

בראשית כ"ד:16 Genesis 24:16

וְהַעֲצָר טַבַּת מִרְאָה מֵאֵד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָהּ וְתֵרֵד הָעֵינָה וְתִמְלֵא כֶּדָה וְתַעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 והחכמה מאין תמצא

נקרא: "חכמה באה מן האין". חכמה נובעת מכתר, כמו מים העולים מתחת לאדמה.

איוב כ"ח:12 Job 28:12

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 ועמ"ש בפ' ויוציאנו ה' אליקנו

ההערה מזהה את הביאור על "ויוציאנו ה' אליקנו ממצרים" שאילו מפנה הטקסט. הוא נמצא במאמרי הסידור, שם מוסבר שאבא ואמא מלבישים את זרועות אריך אנפין.

הערת קה"ת

סידור רצג, ג ואילך.

42 תר"ך עמודי אור

איגרת הקודש, סימן כ"ט, עוסקת אף היא בתר"ך עמודי אור, בתרי"ג המצוות ובשבע מצוות דרבנן, ששורשן בכתר.

הערת קה"ת

פרדס שער ח' פ"ג. ראה אגה"ק סכ"ט. וראה הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תש"ח ע' 165.

43 תר"ך עמודי אור

פרדס רימונים עוסק בתר"ך "עמודי אור" שבכתר; אדמו"ר הזקן קושר אותם לתרי"ג מצוות התורה ולשבע מצוות דרבנן.

פרדס רימונים ח"ה:6-5 Pardes Rimmonim 8:5-6

... ונ"ל כי נכנסו בזה בראותם כי גדולה קודמת לגבורה והוא החסד והלובן ואחר הגדולה נאצלה הגבורה והיא דין ואודם ואחר כך נאצל

תפארת העומד בין שניהם להכריע בין האודם והלובן והוא גוון אודם ולובן מעורב. ר"ל כי כענין ג' אלה כן דרך שלשה הראשונות כי ג' הראשונות הם שרשים וג' אבות ענפים להם ומן הענפים נדון להשרשים. ולכן אמרו שהכתר הראשון לאצילות הוא הזקן והלבן ולכן נקרא עתיק יומין שהוא כח הלובן והוא כנגד הגדולה והנמשך אחריו שהוא החכמה הוא כנגד הגבורה והיא אדומה. כי כמו שאחר הלובן חסד ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

25 פסוקה

44 מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפוה". המים מתפרשים כהשגה הנמשכת מחכמה ובינה, שאינה יכולה לכבות אהבה ששורשה למעלה מהן.

שיר השירים ח':7 Song of Songs 8:7

מִיִּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֱהָבָה וְנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֶהָבָה בּוֹזֵז וְכוּזֵז לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 בחכמה יבנה בית

"בחכמה יבנה בית": "ביתו" שבשיר השירים הוא אותיות התורה, הנבנות בחכמה.

משלי כ"ד:3 Proverbs 24:3

בְּחִכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וּבְתַבּוּנָה יִתְכַּוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established;

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 פסוקה

46 ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים

"ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים": זהו "הון ביתו".

משלי כ"ד:4 Proverbs 24:4

וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמְלְאוּ כָל־הוֹן יָקָר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 דעת העליון שממשיך גילוי בחי הכתר

הקטע מבחין בין העלאת מ"ן פנימית בתפילה, הממשיכה השפעה אל הכלי באופן גלוי, לבין העלאת חיצונית באמצעות מעשי המצוות, הממשיכה את הרצון העליון הנעלה יותר כאור מקיף. כך מתברר כיצד הכתר מתגלה באמצעות התורה והמצוות.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש לז, ד בסופו. ולהעיר מאור התורה פ' ראה ע' תרמא, וראה בדי"ה שמח תשמח תרנ"ז ע' 45.

48 ועמ"ש בדרוש השופר

ההערה מזהה את "דרוש השופר" הנזכר כאן כקטע זה בלקוטי תורה. השורות הסמוכות באותו עמוד בספריא דנות בכלים דאצילות ובכריאה

ובגילוי אור אין סוף למטה בלי שהכלים יזדככו, כחלק מן הדיון בכתר כממוצע

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ראה כח, ב.

49 שהכתר הוא ממוצע

בפרשת וירא מסביר אדמו"ר הוקן את הכתר כממוצע בכל עולם — המלכות של כל עולם נעשית הכתר של העולם הבא אחריו — וכן את ההבדל בכתר דאצילות, הנוצר באמצעות הצמצום.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער מ"א פ"ג. ראה לעיל יד, א. לקמן קט, ב.

50 שהכתר הוא ממוצע

הערת קה"ת מפנה לעץ חיים בעניין העיקרון שהכתר מתווך בין המאציל לספירות הנאצלות.

עץ חיים מ"א:ג' Sefer Etz Chaim 41:3

51 בלקו"ת פי שמות

ההערה מציינת ש"לקו"ת תורה, פרשת שמות" פירושו כאן לקו"ת תורה של האריז"ל, ומפנה לאור התורה, המצטט את לשון האריז"ל על "כי סר לראות".

הערת קה"ת

להאריז"ל. וראה הלשון באוה"ת פי ויקהל כרך ז ע' ב'תשצא. ובאוה"ת נ"ך ח"א ע' כח.

52 כי סר לראות

"וירא ה' כי סר לראות". זהו הפסוק בסיפור הסנה הבורע, שאותו מפרש המאמר המצוטט כאן.

שמות ג':ד' Exodus 3:4

וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹקִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲנִי:

And when the L-RD saw that he turned aside to see, G-d called unto him out of the midst of the bush, and said: 'Moses, Moses.' And he said: 'Here am I.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 דעת הכולל תרין עטרין

בפרשת פקודי מוסבר ש"שתי העטרין" הן המדות שלמעלה מן השכל, הנמשכות ומתלבשות במדות שלמטה מן השכל באמצעות הדעת, הכוללת את שתיהן.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת פי פקודי ה, א.

54 ועמ"ש בפ' ראה אנכי נותן

ההערה מציעה בוהירות ("אולי") שהמאמר על "ראה אנכי נותן" שאליו הכוונה כאן הוא זה שנדפס בכרך זה.

הערת קה"ת

אולי הכוונה לסה"מ תקס"ה ע' שעב ואילך. ונמצא עם הגהות וכו' באוה"ת פי' ראה ע' תרומה ואילך, דשם מבואר בענין כתר שהוא ממוצע.

55 יום יום יעמס לנו

"ברוך ה' יום יום יעמס לנו". הפסוק מצוטט כנושא של מאמר קשור על פרשת ראה.

תהילים ס"ח:כ' Psalms 68:20

בְּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמֹס־לָנוּ הָאֵל יִשְׁעֵנוּ וְנִסְלָה:

Blessed be the L-rd, day by day He beareth our burden, Even the G-d who is our salvation. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ש"י עולמות

המשנה מלמדת שה' ינחיל לכל צדיק שי עולמות. אדמו"ר הוקן קושר אותם לדעת עליון.

משנה עוקצים ג':י"ב Mishnah Oktzin 3:12

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי, עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צָדִיק וְצָדִיק שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְעֶשְׂרֵה עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ח), לְהַנְחִיל אֲהָבִי לֵשׁ וְאַצְרֵתֵיהֶם אִמְלָא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֶלְפָתָא, לֹא מֵצָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלִי מַחְזִיק בְּרִכָּה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט), ה' עֹז לְעַמּוֹ יְתֵן ה' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasuries" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halafta said: the Holy One, Blessed be He, found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength unto his people; ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

57 תורת אמת

"תורת אמת היתה בפי'הו". התורה נקראת "אמת" משום ששורשה בתיקון "ואמת".

מלאכי ב':ו' Malachi 2:6

תוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעוֹלָה לֹא־נִמְצָא בִּשְׁפָתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אֲתִי וְרִבְכִּים הִשִּׁיב מַעֲוֹן:

The law of truth was in his mouth, And unrighteousness was not found in his lips; He walked with Me in peace and uprightness, And did turn many away from iniquity.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 דחייב אדם לברך מאה ברכות

רבי מאיר מלמד שאדם חייב לברך מאה ברכות בכל יום, ודורש זאת מן הפסוק "מה ה' אלקיך שואל מעמך".

מנחות מ"ג ב:ט"ו-י"ז Menachot 43b:15-17

תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא בשבטא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי ומגדי תניא היה ר"מ אומר חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן שעשאני ישראל שלא עשאני אשה שלא עשאני בור

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות מג, ב. וראה שו"ע אדה"ז סי' מו. ראה במאמרי אדה"ז — נביאים ע' צו הטעם לקי' ברכות דוקא שזה כנגד ע"ס וכל אחד כלול מעשר ספירות. בלקו"ת מסעי צו ג, עקב טז, ב מציין לכאן.

59 א"ת מה אלא מאה

הזוהר מזהה את "מה" עם מלכות, כפי שמציינת הערת קה"ת

זח"ב קכו, Zohar II, 127a

הערת קה"ת

מנחות שם בתוסי' ד"ה שואל. וע' במד"ר ס"פ קרח (ראה הלשון באוה"ת נ"ך ע' נ). זח"ב קכו, א. ובזח"ג קעט, א.

60 א"ת מה אלא מאה

הערת קה"ת מציינת את הזוהר הזה כמקום נוסף העוסק ב"מה" ובקריאה "מאה".

ספר זוהר, קרח י"מ-י"ג:נ"ו-13:56 Zohar, Korach 10:46-13:56

61 מה היינו בחי' מל'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

זח"ב תרומה קכו, א.

62 וצריך להמשיך מבחי' סוכ"ע בממכ"ע

ההערה מציינת שאור התורה מצטט אמירה זו: שמאה הברכות ממשכות את סובב כל עלמין אל ממלא כל עלמין

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך כרך א ע' נ.

63 ונאם הגבר הוקם ע"ל

"ונאם הגבר הוקם על". המילה "על" — עיין ולמ"ד, 70 ועוד 30 — רומזת למאה הברכות שתיקן דוד

שמואל ב כ"ג:א' II Samuel 23:1

וְאַלֶּה דְּבַרֵּי דָּוִד הָאֶחָדִים נֶאֱמָר דָּוִד בְּיָדֵי וְנֶאֱמָר הַגִּבֹּר הָקָם עַל מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְנֶעֱמַם זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל:

Now these are the last words of David: The saying of David the son of Jesse, And the saying of the man raised on high, The anointed of the G-d of Jacob, And the sweet singer of Israel:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. CC BY 4.0: תרגום.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Vocalized Edition (CC-BY-NC); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource (Public Domain); The Eight Chapters of Maimonides on Ethics, by Joseph I Gorfinkle (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel) הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/toldos/3/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק